

08 **Utviklingsland:**
Stadig flere på
private skoler

26 **Ny bok:**
Knuser myter
om Kina i Afrika

32 **Portrett:**
Fokusert
feminist

Les gislenes
dramatiske historie
Side 10

BISTANDSAKTUELT

NR 7 – NOVEMBER 2015 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Libanon: 1 million

I Libanon skaper mer enn en million flyktninger fra krigen i Syria et enormt press på økonomi og offentlige tjenester. **Side 18**

tema:
Flyktning-
situasjonen
i Libanon
8 sider

Norge: 33 000

I Norge skaper et anslag på 33 000 asylsøkere neste år politisk rabalder og kamp om finansiering. Bør pengene tas fra langsiktig bistand? **Side 2**

Sju år gamle Yasmine fra Raqqah i Syria bor i en uformell bosetting i Bekaa-dalen i Libanon. Hun forteller til Bistandsaktuelt at hun savner hjemlandet og bestevenninnen Zenab. Foto: Espen Røst

Aktuelt

Sårbare stater

Leder

Regjeringen vil framover bruke mer bistand i sårbare stater. Målet er blant annet å skape stabile og fredelig stater der unge mennesker finner jobber og framtidsutsikter. På den måten vil også fristelsen til å migrere nordover til Europa bli mindre.

OECD er en av flere organisasjoner som baler med å finne gode strategier for å hjelpe de 50 landene som karakteriseres som «sårbare». Uten å redusere fattigdommen i disse landene vil ikke det være mulig å oppnå FN's bærekraftige utviklingsmål innen 2030. Faren for krig, terrorisme og flyktningstrømmer vil øke.

Norge må ta mer risiko i bistanden til sårbare stater, dersom dere skal lykkes. Det var budskapet til Hetty Kovach, rådgiver i OECDs utviklingskomite, da hun nylig gjestet Norge for å lansere en ny håndbok for folk som jobber med godt styresett.

Mangel på en god analyse av maktforhold og risiko gjør at bistand til sårbare stater ofte er mislykket. Norge satset over en milliard bistandskroner på Sør-Sudan – bare for å se resultatene forsvinne i borgerkrigens herjinger. Giverne så ikke konfliktenes mørke skyer som truet i horisonten, selv om det var nok av tegn til motsetninger i landets nære historie.

Prosjekter mislykkes fordi de ikke tar hensyn til politikken som utspiller seg på alle nivåer i et samfunn. Det er ofte politiske ledere og maktpersoner som blokkerer utvikling innen fattigdomsbekjempelse. Men for folk i bistandsmiljøet, på korte visitter og oppdrag i enkeltland, er det politiske maktspeilet ofte vanskelig å skjønne.

Skal bistand lykkes fordrer det både et sammenfall av mål og ideer mellom giver og mottaker, kompetente og samarbeidsvillige myndigheter i mottakerlandet, høy analytisk kompetanse hos bistandsrådgivere og diplomater og en langsiktig tilnærming. Et spørsmål på giversiden i denne sammenhengen er om to- og treårige perioder og generalistkompetanse er den beste inngangen til den nødvendige forståelsen av sårbare staters politikk på ulike nivåer.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Het strid om kutt i langsiktig bistand

Kampen om bistandsbudsjettet for 2016 vil stå om størrelsen på kuttet i langsiktig bistand kanalisert gjennom frivillige organisasjoner, og om økte utgifter for flyktninger i Norge skal tas fra bistandsbudsjettet. Tautrekkingen kan vare helt fram til desember. **Av Jan Speed og Asle Rønning**

Den politiske dragkampen om neste års statsbudsjett er i gang, og bistandsbudsjettet står helt sentralt i striden. I lys av den kraftig økte strømmen av flyktninger mener regjeringen det er nødvendig å finansiere utgifter til flyktninger i Norge ved å ta fra den ordinære bistanden til utviklingsland. Dette har ikke falt i god jord hos opposisjonen og støttepartiene KrF og Venstre.

KrF går inn i forhandlingene med varig vern av bistandsbudsjettet som flaggsak, mens Arbeiderpartiet er «kritisk til enkelte kutt». Venstre vil stanse foreslåtte kutt i bistanden som går gjennom norske frivillige organisasjoner. Samtidig vil partiet redusere støtten til Norfund.

Forsvarer frivillige

Skal regjeringen og de to støttepartiene Venstre og KrF bli enige, må de bygge bru over en gapende uenighet om hvor mye penger som skal brukes på langsiktig bistand kanalisert gjennom norske frivillige organisasjonene. Begge støttepartiene ønsker å bruke 1,4 milliarder kroner mer på dette enn regjeringen. Dette innebærer også at Venstre og KrF er enige om å opprettholde informasjonsstøtten som går til organisasjoner i Norge, og som er en del av denne budsjettposten.

– Et aktivt sivilsamfunn er viktig både for demokrati, velferd og utvikling. Gode samfunn bygges både ovenfra og ned, og nedenfra og opp. Da må vi også støtte arbeidet til sivil samfunn både i Norge og internasjonalt, sier Venstre-leder Trine Skei Grande til Bi-

standsaktuelt.

Begge støttepartiene vil i tillegg redusere omfanget av kutt til forskning. De to partiene skiller lag på andre områder.

Verner skoginitiativet

KrF vil ikke kutte noe i klima- og skoginitiativet. Venstre på sin side vil styrke satsingen på Det grønne klimafondet og ta 200 millioner kr fra skoginitiativet for å finansiere dette. Dette skal komme i tillegg til de 400 millionene regjeringen allerede har lagt på bordet til fondet som finansierer klimatiltak i fattige land.

Samtidig kutter Venstre dypt i bevilgningene til næringsutvikling i sør gjennom Norfund. Partiet vil også redusere i bevilgningene til vaksinealliansen GAVI, ta fra bevilgningene til bevaring av regnskog og kutte 150 millioner kroner i regionbevilgning til Afrika. Her har Venstre blinket ut støtte som går direkte til stater med dårlig styresett «og høy korupsjon» som moden for kutt.

KrF vil også kutte litt, men i mindre omfang. Partiet henter imidlertid 350 millioner kroner blant annet fra støtte til fattige land i Europa. De ønsker også

« Vi er åpne for å dekke deler av flyktningkostnadene innenfor bistandsbudsjettet, slik OECD-regelverket gir anledning til. »

Ap-leder Jonas Gahr Støre til NTB.

ØKONOMI

Afrikas vekst bremser opp

Veksten i afrikansk økonomisk har i 2015 bremset opp, skriver Det internasjonale pengefondet, IMF, i sin siste Afrika-rapport. IMF tror at veksten i Afrika sør for Sahara i år blir 3,75 prosent mot 5 prosent i 2014. Årsaken er blant annet fall i globale råvarepriser.

FLYKTNINGKRISE

700

barn søker nå asyl i Europa hver dag, melder avisa The Independent med FN som kilde. Så langt i år over 190 000 barn søkt asyl, det er det en dobling fra i fjor.

Statsbudsjettet for 2016 ble lagt frem 7. oktober. Her kommenterer Venstres partileder Trine Skei Grande (grønn jakke) og statsminister Erna Solberg regjeringens forslag. I dag møter de parlamentariske lederne til samtaler på Stortinget.

Stein J. Bjørge / NTB
Scanpix

å vil videreføre overgangsbistand, en post som regjeringen vil kutte. KrF plusser også på 250 millioner kroner til humanitær bistand.

Tror på løsning

Kristelig folkeparti ønsker å dekke inn de økte flyktningekostnadene i Norge fra andre poster enn bistanden. Samtidig vil de øke bistandsbudsjettet med 790 millioner kroner, sammenlignet forslaget regjeringen kom med 7. oktober. Det betyr at spriket mellom regjeringen og KrF i pengebruk til tradisjonelle bistandsformål er på nærmere 5 milliarder kroner.

Venstres leder er ikke skremt av de store avstandene mellom partiene i spørsmålet om bistandsbudsjettet.

– Det mest dramatiske nå er flyktningssituasjonen, internasjonalt og nasjonalt. Alle må være innstilt på å bidra for å håndtere situasjonen. Samtidig må vi ha en god balanse i innretningen av bistanden. Regjeringen sier selv i Sundvolden-erklæringen: Regjeringen vil: «Prioritere tematiske områder som menneskerettigheter, fattigdomsbekjempelse, utvikling av sivilsamfunn og godt styresett, samt humanitær bistand.» På denne bakgrunnen tror jeg vi skal lande budsjettet ganske bra, sier Trine Skei Grande.

– Politiske prioriteringer

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosia-

listisk Venstreparti og Miljøpartiet de grønne står utenfor de første rundene med budsjettforhandlinger som nå foregår mellom regjeringen og støttepartiene. Arbeiderpartiet har når dette skrives ennå ikke framlagt noe alternativt budsjett, men partilederen har gitt uttrykk for at regjeringen foreslår for omfattende endringer på bistandsbudsjettet. Partiet støtter imidlertid en viss omfordeling fra bistand utenlands til integrering av flyktninger hjemme.

– Vi er åpne for å dekke deler av kostnadene innenfor bistandsbudsjettet slik OECD-regelverket gir anledning til. Men vi er likevel kritiske til regjeringens forslag som tar for stor del av inndekningen fra bistand, og vi er kritiske til enkelte kutt, blant annet innenfor klima, sier Ap-leder Jonas Gahr Støre til NTB.

SV-leder Audun Lysbakken mener det er «en dramatisk omlegging av norsk bistandspolitikk som regjeringen legger opp til i all hast, uten den brede debatten vi burde hatt».

– Vi må jo tro at det ligger politiske signaler i hvordan man prioriterer her. Det er den langsiktige bistanden og det sivile samfunnet som nedprioriteres. Det er oppsiktsvekkende, fordi regjeringen tidligere har understreket at den er opptatt av frivillighet og de ikke-statlige organisasjonenes rolle, sier Lysbakken.

SV har ennå ikke lagt fram et detaljert, alternativt budsjett.

Lobbyvirksomhet

Mens partiene diskuterer og forhandler er norske frivillige organisasjoner allerede i gang med sin lobbyvirksomhet.

Kirkens Nødhjelp mener at det er ubegripelig at bistand til fattigdomsbekjempelse skal ta mesteparten av kostnadene ved flyktningkrisen.

– Disse dramatiske kuttene vil ramme mennesker som allerede lever på et eksistensminimum – det er umulig å kutte så mye uten at det faktisk får konsekvenser for menneskers liv. Rike Norge burde holde seg for god til å bruke verdens fattige som salderingspost, sier generalsekretær Anne-Marie Helland i en pressemelding.

Norsk Folkehjelp mener at forslaget til endringer i statsbudsjettet for neste år innebærer store kutt i bistand som skal hindre framtidige flyktningkatastrofer.

Redd Barna har på sin side betalt for en ny spørreundersøkelse utført av TNS Gallup. Der sier 53 prosent av de som svarte at Norge ikke bør finansiere økte utgifter til å ta imot flyktninger ved å ta fra bistandsbudsjettet. 32 prosent mener at hovedtyngden av utgiftene burde dekkes inn over bistandsbudsjettet, mens de resterende svarte «vet ikke». Organisasjonen mener at undersøkelsen viser at regjeringen er i utakt med folket i denne saken. ■

– Mange andre land gjør som oss

– Å finne penger til en ekstra kostnad på 9 milliarder etter at budsjettet er lagt frem, er en utfordring. Vi valgte da å øke bistandsbudsjettet, men å ta en andel av bistandsbudsjettet til å dekke flyktningutgifter i tråd med ordninger godkjent av OECDs utviklingskomité. Og som alle andre land også gjør i denne situasjonen, sa statsminister Erna Solberg da hun 4. november svarte på et spørsmål fra KrFs Kjell Ropstad om kutt i langsiktig bistand, blant annet gjennom norske frivillige organisasjoner.

Hun viste til at Sverige muligens vil ende opp med å ha innenlandske flyktningutgifter på

rundt 50 prosent av bistanden, hvis avtalen som er gjort mellom partiene der blir gjennomført.

– Når man da må gjøre kutt på så kort tid, må man se på hvor det er rom for å gjøre endringer, hvor har man bindende avtaler om bidrag som man må gjøre og hvor man har rom for å gjøre andre ting. Og så er det ikke sånn at det bare er denne posten som går til frivillighet. Innenfor veldig mange andre poster i UD gjør frivillige organisasjoner arbeid, for eksempel innenfor utdanningsstøtten, og det er også en rekke andre områder som frivillige organisasjoner også får penger fra, sa Solberg.

4 Aktuelt

Utdanning er en hjertesak for utenriksminister Børge Brende, og skånes for kutt. Regjeringen foreslår her en økning på 500 millioner kroner. Bildet er fra en utdanningskonferanse i Oslo tidligere i år.

NTB/Scanpix

– Skjermer helse og utdanning

– For å skjerme viktige tiltak og langsiktige prosjekter innenfor helse og utdanning og humanitær bistand, øker vi bistandsbudsjettet i 2016, sa statsminister Erna Solberg da hun la fram sitt såkalte tilleggsnummer til neste års statsbudsjett. **Av Jan Speed**

MED DENNE ØKNINGEN blir budsjettet på rekordhøyde 34,8 mrd. kroner, men det er også rekord i bruk av bistandspenger til flyktninger i Norge.

Regjeringen mener asylkostnadene for neste år blir 9,5 milliarder kroner høyere enn først ansatt, basert på et anslag om at det vil komme rekordmange asylsøkere til Norge i 2016, tilsammen 33 000. Statsminister Erna Solberg (H) tar

også høyde for at det kan bli flere. 4,2 milliarder kr av asylkostnadene foreslås dekket over bistandsbudsjettet.

Utenriksminister Børge Brende mener budsjettet viser at regjeringen prioriterer innsats på utdanning til barn og unge, humanitær bistand og helse i sårbare land.

– Disse områdene er det viktigste vi kan bidra med for å lindre nød, hjelpe flyktninger i nærområdene,

hindre at nye kriser utvikles og sikre langsiktig utvikling i fattige land. I de endringene vi nå foreslår, skjermes disse prioriterte områdene så mye som mulig. Det samme gjelder innsatsen i Midtøsten og Afrika, sier Brende i en pressemelding.

Han understreker at tross den ekstraordinære situasjonen med en flyktningstrøm til Norge vil beløpet som brukes på annen bistand fortsatt være på et svært høyt nivå.

– Hvis man ser bort fra utgiftene til flyktninger i Norge, legger regjeringen opp til å bruke 27,5 milliarder kroner på bistand i 2016. Total norsk bistand for 2016 plasserer Norge i verdenstoppen både i andel av BNI og ikke minst i andel per innbygger, sier Brende. ■

Bondevik 2-regjeringen

– Organisasjonene overdramatiserer

Av Tor Aksel Bolle

– KUTTENE ER langt fra så dramatisk som organisasjonene gir inntrykk av. Bistanden som skal brukes ute i verden er med dette forslaget tilbake på 2012-nivå, sier utenrikspolitisk forsker og kommentator Asle Toje.

Han mener organisasjonene bør spare de kraftige reaksjonene til noe som virkelig er dramatisk.

– Klokkeren synes alltid å være fem på tolv i den leiren. Kanskje lederne for det bistandsfinansierte sivilsamfunnet også bør gå litt i seg selv, det synes å komme som et sjokk på dem at kravene deres om at Norge skal ta imot mange flyktninger slår tilbake på bistandsbudsjettet. Bistandsorganisa-

sjonene eksisterer tross alt også i en nasjonal kontekst. Penger de vil bruke et sted kan ikke brukes et annet sted, poengterer Toje.

Han påpeker at det er et viktig spørsmål om bruken av mer bistandspenger innenlands blir permanent og mener det er et problem at FN sliter med å finansiere arbeidet sitt i Syria.

– UNHCR har gjort en strålende jobb med å hjelpe flyktninger i nærområdene. Det fremstår derfor som merkelig og synd at de sliter med å finansiere sine aktiviteter der. Det er nok et resultat av at det ikke bare er i Norge man velger å bruke penger på det som er mest politisk prekært: nemlig det som skjer her hjemme. – Er det et element av egeninteresse

Asle Toje, utenrikspolitisk forsker og kommentator.

Foto: Wikipedia

i omtalen av budsjettkuttene? Gråter organisasjonene for sin syke mor?

– De norske organisasjonene er så gjennomfinansiert av staten, så det er ikke snakk om noe sykdom i det hele tatt. Jeg tror ikke at organisasjonene føler at dette er prekært. Flere organisasjoner har jo hundrevis av millioner på bok. Dette kommer neppe til å føre til reduksjoner i stabene eller noe slikt. Jeg oppfatter reaksjonene mer som budsjett-teater enn et reelt varsku, sier Toje.

Forskeren mener at den enorme veksten i bistandsbudsjettet de siste årene har medført utfordringer i forhold til å bruke pengene på en forsvarlig måte. – Sånn sett kan kuttene være positive, det vil lette på presset for å bruke penger, sier han. ■

0,2%

438

2005

399

2006

Trippel bistandsrekord

Aldri før er det foreslått et så stort bistandsbudsjett i Norge. Aldri før har utgiftene til flyktninger i Norge spist over 20 prosent av budsjettet. Aldri før er det foreslått nærmere fem milliarder kroner i humanitær bistand.

I to omganger i høst har Solberg-regjeringen økt forslaget til bistandsbudsjettet for 2016 – først under framleggelsen av statsbudsjettet 7. oktober – og så 23 dager senere. Da kom nye tall for hvor mye det vil koste å ta seg av tilstrømningen av 33 000 asylsøkere til Norge neste år.

Etter den siste framleggelsen er bistandsbudsjettet foreslått til

34,8 milliarder kroner.

Samlet er økningen på 1,767 milliarder kroner sammenlignet med det som ble vedtatt i 2015.

+ Dette er de største økningene

■ Bruk av bistand til tiltak for flyktninger i Norge blir rekordhøye 7,3 milliarder kroner – 21 prosent av totalen. **Samlet økning 5,627 milliarder.**

■ Humanitær bistand økes til 4,3 milliarder. Når ikke øremerkede midler til UNHCR og WFP tas med er summen 4,8 milliarder kroner. **Samlet økning 1 milliarder kroner.**

■ Utdanningsbistanden foreslås til 2,85 milliarder kroner. **En samlet økning på 500 millioner kroner**

- Dette er de største kuttene

■ Bistand kanalisert gjennom norske frivillige organisasjoner til langsiktig utviklingsarbeid er foreslått til 670 millioner kroner. **Samlet kutt på 1,3 milliarder kroner.**

■ FN-organisasjoner og utviklingsbankene vil etter forslaget få et **samlet kutt på 883 millioner kroner.**

■ Støtten til fornybar energi er foreslått til 266 millioner kroner. **Samlet kutt på 820 millioner kroner.**

■ Regional bevilgningene til Afrika, Asia og Latin-Amerika får et **samlet kutt på 495 millioner.**

■ Klima- og skogsatsingen er foreslått til 2,5 milliarder. **Samlet kutt på 378 millioner kroner.**

■ Budsjettet til fred, forsoning og demokrati ender på 406 millioner. **Kutt på 250 millioner kroner.**

■ Overgangsbistand foreslås avvirket. **Kutt på 239 millioner kroner.**]

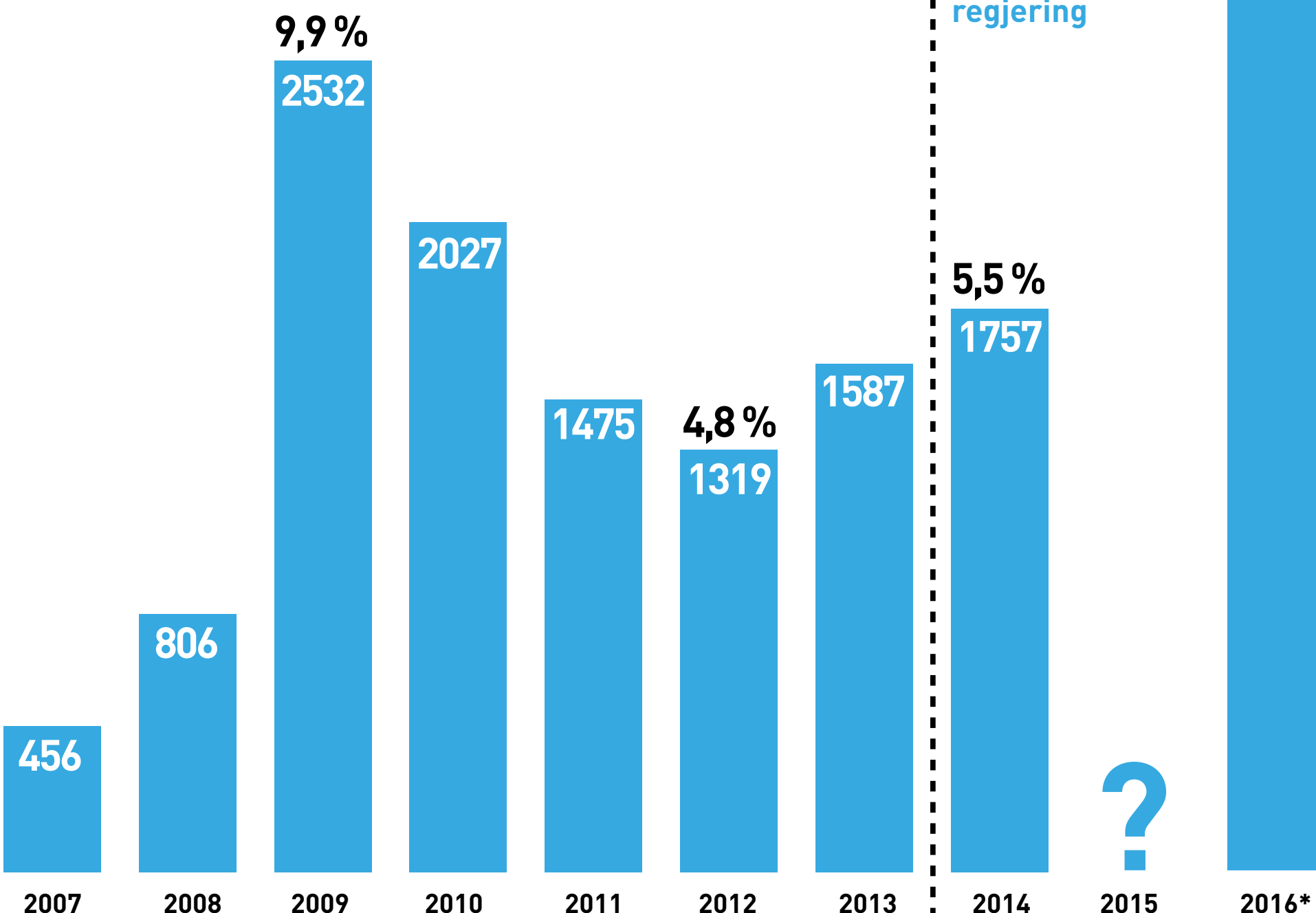
21,0 %

7300

Utgifter til flyktningtiltak i Norge, godkjent som bistand (ODA) (i mill. kr, samt andel av total norsk bistand i %)

Stoltenberg-regjeringen

Erna Solbergs regjering

* Regjeringens forslag 30.10.2015. Kilde: Norad

6 **Aktuelt**

– Kutter uten faglig begrunnelse

Regjeringen gjør prioriteringer på budsjettet uten å begrunne dette faglig, skriver Øyvind Eggen på sin private blogg «Innvikling». Norads fagdirektør for evaluering understreker at synspunktet ytres som privatperson. **Av Espen Røst**

Aytte seg privat i offentligheten på denne måten er høyst uvanlig blant folk som er ansatt i utenriksstjenesten, og han beveger seg i et grenseland mellom ansattes lojalitetsplikt og deres yttringsfrihet.

Blant kuttene den tidligere utviklingsforskeren reagerer på er det store kuttet i langsiktig bistand via norske organisasjoner. Forslaget for 2016 er 1,3 milliarder mindre enn det budsjettet som ble vedtatt i desember 2014, og betyr en dramatisk reduksjon på to tredeler.

Eggen mener at dette og andre kutt ikke er begrunnet av regjeringen.

Påfallende kutt

«Det mest påfallende er kanskje de sterke kuttene i støtten til frivillige or-

ganisasjoner, sammenlignet med støtte til de multilaterale organisasjonene. Den prioriteringen fins det ingen generelle faglige argumenter for», skriver Eggen.

Han spør seg om noen av regjeringens prioriteringer har skjedd på tvers av faglige råd fra Norad.

«Forstå det den som kan», skriver Eggen og etterlyser svar fra politisk ledelse i Utenriksdepartementet på hvilke andre kriterier (*enn. faglige råd; journ.anm.*) som ligger til grunn.

«Jeg synes det er i offentlighetens interesse å få vite det», skriver han.

Ostehøvelkutt

Eggen mener at regjeringens kuttforslag ikke vil bidra i særlig grad til målet om konsentrasjon av bistanden. «Man har kuttet litt her og der med en

ujevn ostehøvel, tilsynelatende uten å kutte ut noen satsinger helt. Her ser det ut som om UD kan ha gått glipp av en sjeldent god mulighet til å demonstrere evne til å følge opp sine egne ambisjoner om konsentrasjon.», skriver han.

En mulig konsekvens av kuttene, om de blir vedtatt, vil imidlertid kunne merkes i Utenriksdepartementet, som kanskje vil få en enklere jobb neste gang det må kuttes, skriver Eggen:

«Ikke fordi man har investert i et bedre faglig grunnlag for prioritering av bistand i fremtiden (...). Nei da. UD vil få det enklere av en annen grunn: De som ser ut til å få de tøffeste kuttene er de samme aktørene som typisk vil kunne uttale seg kritisk om UDS prioriteringer – uavhengig forskning, frivillige organisasjoner og nå sist fagbladet Bistandsaktuelt. Så istedenfor

å investere i bedre faglig grunnlag for neste runde med budsjettkutt, kan man sies å ha «investert» i litt mer arbeidsro neste gang. Det er da noe».

Viktig å stille spørsmål

Eggen ønsker ikke å uttale seg til Bistandsaktuelt som «bistandsbyråkrat» om hvordan han ser på tilleggspolisjonen. Men han begrunner hvorfor han mener det er riktig å skrive blogginnlegget, som privatperson:

– Blogginnlegget var faktisk ikke tenkt som et forsvar for støtte til de frivillige organisasjonene. Som fagperson har jeg ikke tenkt å engasjere meg i fordelingen av bistandsmidler mellom forskjellige typer organisasjoner, fordi det langt på vei er politiske spørsmål. Men jeg brenner sterkt for at også politiske prioriteringer må bygge på faglige

Bistandsveteran: – Regjeringen forspilte sin sjanse

Av **Espen Røst** og **Anne Håskoll-Haugen**

TERJE VIGTEL, TIDLIGERE ambassadør til Zambia og eks-direktør i Norads avdeling for sivilt samfunn, mener det er fornuftig å kutte i bistanden, men stiller seg undrende til regjeringens prioriteringer for neste års budsjett.

– Det finnes bistand som kan utvikles og det finnes tradisjonelle mottakere av land som kan ta større ansvar selv. For mange land som har

gjort seg avhengig av bistand, har det vært enklere å få bistand enn å utnytte egne ressurser for eksempel ved å kreve inn skatter og avgifter. Jeg er derfor enig i å redusere støtten til tradisjonelle bistandsland og prioritere land i krise og konflikt, sier Terje Vigtel.

– Tilfeldige kutt

Han sier det finnes mye kunnskap om hva som virker og ikke virker i bistandsarbeidet.

– Men regjeringens kuttforslag

Terje Vigtel, tidligere ambassadør.

virker helt tilfeldig. Den har ikke benyttet anledningen til ny-tenkning og omprioriteringer. Det hadde vært mulig å «få mer for mindre», sier Vigtel.

Han mener at kuttet i støtten til sivilt samfunn er uforståelig.

– Evalueringer og gjennomganger viser at dette er en effektiv bistandsform, sier Vigtel.

– Dramatisk

– Dette er dramatiske kutt. De frivillige organisasjonene er en av de

viktigste kanalene for norsk bistand fordi de gir en bedre garanti for at pengene kommer frem til de fattige. Pengene som kanaliseres gjennom sivilsamfunnet kan i mye større grad følges og evalueres, enn pengene som går inn i de store fondene, sier Asbjørn Eidhammer.

Han har vært i norsk utenriksstjeneste i nesten 40 år, blant annet som ambassadør til Malawi. Han har i tillegg ledet evalueringsavdelingen i Norad, men er nå pensjonert.

– Det er helt opplagt at kutt i bi-

«Forstå det den som kan», skriver fagdirektør i Norad Øyvind Eggen på sin egen blogg og etterlyser svar fra politisk ledelse i Utenriksdepartementet på hvilke andre kriterier enn faglige råd som ligger til grunn for regjeringens omdispensering av bistandsmidler på neste års statsbudsjett.

Foto: Sondra Aslaksen / Norad

vrderinger, og mente derfor det var riktig å stille spørsmål ved det faglige grunnlaget for prioriteringene, sier Eggen til Bistandsaktuelt.

Uvanlig

Han poengterer at det ikke er så vanlig at offentlige tjenestefolk deltar i debatt på denne måten, verken i utenrikspolitikken eller i andre sektorer.

– Men faktisk har myndighetene flere ganger sagt at offentlig ansatte ikke bare har yttringsfrihet, men også at vi forventes å delta i offentlig debatt om forhold vi jobber med, selv med kritiske yttringer. Jeg synes dette er særlig viktig i et fagfelt som bistand og utvikling. Det er delvis fordi de som berøres av dette politikfeltet – fattige mennesker i andre land – normalt ikke deltar i norsk debatt. Men det er

også fordi jeg ikke synes de frivillige organisasjonene ivaretar sin rolle særlig godt, for de snakker oftest mest om sine egne «syke mødre» eller relativt snevre politiske interesser – og de er ikke alltid så kresne når det gjelder det faglige grunnlaget for hva de sier offentlig, sier Eggen.

Han mener dette gjør det offentlige ordskiftet om norsk bistand ganske så magert.

– Norad er Norges tyngste fagmiljø på bistand og utvikling, og vi som jobber i Norad bør derfor kunne bidra til et rikere offentlig ordskifte på et politikfelt som er svært viktig for Norge. Bloggen er mitt lille bidrag til dette. Det er en helt privat yttring og må ikke på noen måte oppfattes som uttrykk for hva Norad mener om saken, sier han. ■

Foreslår å nedlegge Bistandsaktuelt

Regjeringen foreslår å legge ned Bistandsaktuelt som en del av kuttene i bistanden, skriver NTB.

Av NTB

I TILLEGGET TIL statsbudsjettet som Høyre/Frp-regjeringen la fram 30. oktober, heter det spesifikt at kuttforslaget innebærer avvikling av fagbladet Bistandsaktuelt. Det vil gi en innsparing på 6 millioner kroner.

Ikke noe annet sted i tilleggsnummeret er regjeringen like detaljert.

Redaktør Gunnar Zachrisen i Bistandsaktuelt ønsker ikke å spekulere i hvorfor regjeringen ikke lenger ønsker fagbladet, som gis ut av Norad.

– Det har jeg ingen kommentar til, sier Zachrisen til NTB.

eksemplarer. I 2009 trappet redaksjonen opp satsingen på en egen nettside, og nye nettsider ble lansert så sent som i mai i år.

– Vi synes dette er trist. Bistandsaktuelt har eksistert i 17 år og har fylt en viktig oppgave i å informere om norsk og internasjonal bistand, sier Zachrisen.

Utviklingsdebatt

– Vi har stått for en kritisk nyhetsdekning og har skapt et veldig viktig rom for debatt om bistand og utvikling, understreker han.

Regjeringen foreslår i tillegg å avvikle hele støtteordningen for bistandsorganisasjonenes informasjonstiltak i Norge. ■

30 000 lesere

Månedssavisen Bistandsaktuelt har eksistert siden 1998 og har i dag omlag 30 000 lesere og et opplag på 19 500

til nytenkning

standen til frivillige organisasjoner vil ramme de fattige, sier han.

Han mener at ikke-statlige organisasjoner er de som er mest fattigdomsrettet, fordi de ofte jobber direkte med fattige der de bor.

– Allerede effektive

Eidhammer mener regjeringens varslede kutt er et klart brudd med en trend gjennom mange år; der organisasjonene har fått mer penger slik at de kan tenke langsiktig.

– Samtidig har det blitt bedre kon-

troll med hva pengene brukes til og hva de oppnår. Nå blir de satt tilbake i arbeidet sitt, og sannsynligheten er stor for at mange gode prosjekter vil bli avvirket. Langsiktigheten forsvinner.

– Bistandsbudsjettet har økt og økt de siste årene. Er det ikke bra at organisasjonene nå blir tvunget til å rydde opp i egen virksomhet?

– Det er liten effektivitetsgevinst å hente her. Organisasjonene er allerede svært effektive med strenge krav til å oppnå resultater, sier Eidhammer. ■

Bistandsaktuelt mottok Fagpresseprisen som Norges beste fagblad i 2013. Her mottar redaktør Gunnar Zachrisen prisen, som ble delt ut av daværende utviklingsminister Heikki Eidsvoll Holmås. Foto: Svein-Erik Tosterud / Fagpressen

8 Aktuelt

Billige privatskoler

Elevene strømmer til billige privatskoler i fattige land. Optimistene tror den nye trenden vil redde utviklingslandene fra utdanningskrisen. Et nei til privatskoler er til skade for barna, mener de.

Av Anne Håskoll-Haugen

I august spanderte The Economist hele sin omfattende lederartikkel på å hylle privatskoler som løsning på verdens utdanningskrise. «Privatskoler brer om seg i fattige land. Myndigheter burde enten hjelpe dem, eller 'get out of their way'», skriver det prestisjetunge tidsskriftet. Lederartikkelen følges opp av en tre-siders artikkel om privatiseringens positive innvirkning på utdanningssektoren. Trenden er et uttrykk for det sun-

neste instinktet av dem alle, mener The Economist; foreldres ønske om å kunne gi barna sine det best mulige skoletilbudet.

Dette er situasjonen:

- 59 millioner barn i verden går ikke på skole.

- 130 millioner av de som går der, lærer ingenting.

I mange utviklingsland har det derfor oppstått et marked for billige privat-

skoler. Enten som et tilbud der det ikke finnes andre skoler, eller som et alternativ til skakkjørte offentlige skoler som ikke leverer god nok kvalitet. Disse privatskolene kan koste så lite som én dollar i uken.

Ett av fem barn

Tall fra Verdensbanken viser at ett av fem barn nå går på privatskole – en dobbelt så stor andel som for 20 år siden. Tallet er mest sannsynlig høyere, fordi mange private skoler ikke er registrert.

Ifølge The Economist er eksplosjonen i privat utdanning bra av tre grunner:

- Private skoler setter penger i om-løp, ikke bare fra foreldrene, men i form av investeringer. Flere internasjonale kjeder har etablert seg og

investert penger i dette. Kjedenes inntog i utdanningsmarkedet er bra for kvaliteten, fordi de har et rykte å ta vare på.

- Private skoler gir mer for pengene enn offentlige skoler. Dette

«Myndigheter, lærernes fagforeninger og frivillige organisasjoner tenderer å mene at private skoler ikke bør oppmuntres eller at de bør reguleres strengt. Det må forandre seg.»

The Economist

Moren til denne gutten i Nepal betaler rundt 140 kroner i måneden for å sende ham på privatskole. Kladdebøker, transport og innskrivningsavgift kommer i tillegg. De har en offentlig skole som er gratis i nærheten, men de underviser ikke på engelsk.

Foto: Anne Håskoll-Haugen

Redd Barna føler press for å endre holdning

– Vi står fast på prinsippet om at myndigheter har ansvaret for å tilby gratis utdanning. Det er en menneskerett, fastslår seksjonsleder for utdanning i Redd Barna, Nora Ingdal. Men organisasjonen åpner for privatskoler som ikke er profittbaserte.

Av Anne Håskoll-Haugen

INGDAL VISER TIL at det foregår intense diskusjoner rundt temaet privatskoler internasjonalt.

– Land som USA, England og Australia har et helt annet syn på saken, og vi opplever et press til å endre holdning, sier hun.

Redd Barna mener at private kan spille en rolle så lenge det ikke er profittbasert og det er gratis.

– 59 millioner barn står utenfor skolen, 130 millioner barn av de som går på skole, lærer ikke å lese og skrive. Vårt mål er at alle barn skal gå på skole og lære noe mens de er der – da må vi prøve ulike metoder, sier hun.

Derfor har det internasjonale Redd Barna flere steder inngått samarbeid med private organisasjoner der hvor offentlig tilbud ikke finnes.

– Men vi støtter ikke kommersielle skoler som tar utbytte, sier Ingdal.

Norad diskuterer

– I utgangspunktet skal utdanningsbistand først og fremst bidra til at myndigheter i utviklingsland kan tilby god og gratis utdanning til alle barn, forklarer Gerd-Hanne Fosen, underdirektør i Norad.

– Men det foregår en diskusjon i Norad om dette temaet, og vi ser at det er behov for en avklaring rundt hvordan vi skal forholde oss til privatskole-trenden. Diskusjonen internasjonalt handler om at det er vanskelig å være så prinsippfast hvis det innebærer at tusenvis av barn står uten skolegang fordi myndighetene ikke kan levere. Vi kan ikke vente ti år på et fungerende skolevesen.

– Vil Norge i fremtiden kunne gi bistand til private skoler som tar ut profitt?

– Global Partnership for Education og Unicef, som er de som får aller mest utdanningsbistand fra Norge, jobber direkte med myndigheter. Og det er ikke noe som tyder på at norske penger skal gå til private skoler som tar utbytte. Enkelte giveland ønsker å bidra til at kvaliteten i slike billige private skoler skal bli bedre, men ikke direkte til drift og lønninger. ■

brer om seg

er vanskelig å måle, fordi de som går på private skoler ofte er mer ressurssterke i utgangspunktet, men studier viser at elevene gjør det bedre, og at de private oppnår resultatet med en tredel av kostnadene. ■ Private skoler er innovative og flinkere til å ta i bruk teknologi i undervisningen.

Foreldre sier ja

Foreldrene som sender barna til disse skolene hilser tilbudet velkommen, rapporterer tidsskriftet.

Myndigheter, lærernes fagforeninger og frivillige organisasjoner er derimot mer tilbøyelige til å mene at private skoler ikke bør oppmuntres, eller at de bør være underlagt strenge reguleringer. *Det må forandre seg*, oppfordrer lederartikkelen.

Lederen skyter også hardt mot bi-

standsorganisasjonene som de mener argumenterer mot privatskoler ene og alene av ideologiske grunner. Organisasjonene hevder at det bør være staten som sørger for utdanning. Men hva når staten ikke gjør det? spør bladet. Da må de private på banen, hevder de og skriver;

– Å motsette seg privat utdanning skader barna som organisasjonene hevder de skal hjelpe.

Men, men, men...

Men det er også de som er svært skeptiske til privatskolenes inntog i fattige land. I et intervju med Bistandsaktuelt i april 2014 påpeker utdanningsforskeren Ian MacPherson, underdirektør i Open Society Foundation, følgende problemer:

■ De aller fattigste har ikke råd til å betale selv om det er billig.

Privatskoler fører ikke til utdanning av flere barn, men flytter de mest ressurssterke fra offentlige til private skoler. Det forringer kvaliteten i offentlig skole.

■ Der hvor privatskoler viser bedre resultater, er det ofte fordi elevene er mer ressurssterke med mer utdannende foreldre som kan betale for privattimer etter skoletid.

■ Fordi private skoler lover bedre utdanning, velger mange familier å investere i sønnes utdanning fordi det er mer sannsynlig at guttene skal ut i jobb. Jentene blir igjen på offentlig skole, eller uten skolegang i det hele tatt. ■

Les mer på nett:

www.bistandsaktuelt.no

Les også spaltist Jan Arild Snoens kommentar, side 30.

10 **Aktuelt****Dadaab 2012:****Angrepet, kidnapping**

Fire mennesker blir skutt. En dør av skadene. Fire utlendinger blir bortført. Stedet er Dadaab i Kenya, verdens største flyktingleir. Datoen er 29. juni 2012. Det verste angrepet i Flyktinghjelpens 63 år lange historie er en realitet.

Av Hege Opseth Vandapuye, Jan Speed og Gunnar Zachrisen

Tre år senere møter Steve Dennis, en av gislene, sin tidligere arbeidsgiver i Oslo Tingrett. Han krever millionerstatning og mener organisasjonen har vært «grovt uaktksom». Om få uker faller dom i saken.

Bistandsaktuelt rekonstruerer her det som skjedde de skjebnesvangre dagene i 2012:

Situasjonen i Dadaab helt nord i Kenya er utrygg sommeren 2012. Leiren har i over 20 år huset somaliere på flukt fra tørke og konflikt. Omlag tusen nye flyktinger ankommer området hver eneste dag.

Jihadistgruppen Al-Shabaab har kontroll over store deler av Somalia. I flere måneder har den kenyanske hæren vært på offensiven mot terrorgruppen. Det er farligere enn noen gang i Dadaab-leirene, åtte kilometer sør for grensen. Høsten 2011 ble først en Carensatt kidnappet og senere to ansatte i Leger uten grenser. Antall veibomber rettet mot kenyanske politibiler og etterhvert mot FN-kjøretøyer øker.

Barske forhold

Området hvor hjelpearbeiderne bor har svært enkle fasiliteter, men Steve Dennis og de fleste av hans kolleger har vært i tøffe områder tidligere. Siden 2002 har Dennis deltatt i krevende operasjoner i Somalia, Sør-Sudan og Tsjad. Det går en uke fra jobbintervjuet med Flyktinghjelpen i Nairobi i juli 2011 til den canadiske hjelpearbeideren sitter på flyet på vei til Dadaab.

"Det var jo en nødssituasjon," sier han.

Tittelen hans i starten er prosjektleder. Han er med i Flyktinghjelpens ledergruppe i Dadaab. Som en av flere har han også tittelen *Security Focal Point*. I egenskap av dette starter han å rapportere om sikkerhetssituasjonen fra desember 2011. Detaljer om sikkerhet og manglende sikkerhet føres sirlig ned. Dennis er bekymret og frykter at noe vil skje. På et tidspunkt truer han med å si opp fordi lite skjer når det gjelder skjerping av sikkerheten. Men han fortsetter i jobben.

Flyktinghjelpen forteller under rettssaken om ukentlige sikkerhetsrapporter der Dennis var medforfatter for perioden desember 2011 til og med 2. april 2012.

«Det eneste som manglet for å varsle et viktig besøk var et musikkorps.»

Steve Dennis, tidligere Flyktinghjelpen-ansatt i Kenya

Veibomber

I rapporten fra 28. mai 2012 blir det rapportert om en økning i bruk av veibomber. Fram til da hadde fjernstyrte veibomber vært rettet mot politiet. Nå kunne de også bli rettet mot FN-personell. Ifølge Flyktinghjelpen underbygger dette at bruk av væpnet politieskorte var problematisk, og skulle vurderes særskilt i hvert enkelt tilfelle.

Andre rapporter sier det var protokoll å ha væpnet eskorte i form av politi når internasjonalt ansatte skulle transporteres. I retten hevdet saksøkers advokat at Flyktinghjelpen hadde brukt eskorte om lag 1000 ganger frem til kidnappingen. Den ene gangen de ikke hadde vakter, gikk det galt, sa han – og ble ikke motsagt..

VIP-besøk

Så kommer meldingen i juni om at generalsekretær Elisabeth Rasmussen skal komme på besøk. Det er vanlig i store kriser at sjefen kommer på besøk. Både for å støtte ansatte, se arbeidet med egne øyne – og skaffe PR til merkevarebygging og pengeinnsamling for organisasjons hjelpearbeid.

Dennis mener at besøket varsles altfor bredt – stikk i strid med vanlige sikkerhetsprosedyrer i et farlig område. Flere titalls ansatte får informasjon om at et viktig besøk var på vei et par uker før kidnappingen skjedde. Trær blir plantet og det blir malt rundt Flyktinghjelpens kontorer. Et femtital flyktinger blir invitert inn, på fridagen sin, med to dagers varsel. De skal vise generalsekretæren hvordan de lager murstein.

Under avslutningen av rettssaken innrømmet prosessfullmektig for Flyktinghjelpen, Grethe Gullhaug:

– Vi erkjenner ansvar for brudd på informasjonssikkerhet.

Ny veibombe

Samtidig med at det ble økt fokus på veibomber er det klar bevissthet blant staben i leiren at såkalte expats – utlendinger – er et kidnappingsmål for både politiske grupperinger og banditter som jakter på kjenne penger.

Tre dager før besøket bestiller staben en politieskorte til besøksdagen. Men samme dag eksploderer en veibombe i en av leirene. Angrepet er rettet mot politiet.

En email om dette sendes til regionkontoret i Nairobi der landdirektøren Qurat-Ul-Ain Sadozai koordinerer besøket. Hun og regionaldirektør Hassan Khairé har det avgjørende ansvaret for sikkerheten. Dagen før besøket til generalsekretæren kjører to fra den lokale staben opp besøksruten, uten eskorte.

Artikkelen er basert på samtaler med sentrale kilder og informasjon som kom fram under rettssaken.

Steve Dennis (t.v.), Qurat-Ul-Ain Sadozai og Astrid Sehl etter de har landet i Nairobi. Marerittet i ørkenen i Somalia er over. Men for Dennis er det begynnelsen på en lang kamp mot Flyktinghjelpen.

Foto: NTB Scanpix

Det er varmt, opp mot 45 grader på kvelden torsdag 28. juni. I basen til Flyktinghjelpen, kvelden før kidnappingen, kommer eposten fra landdirektør Qurat-Ul-Ain Sadazai om at feltbesøket skal gjennomføres uten væpnet eskorte. I eposten står det:

«There is an understanding that the security situation in Dadaab has been deteriorating which have resulted in Armed Escorts being taken by agencies for field visits. However the Armed Escorts have been targeted and continue to be a threat. Therefore

NRC to be taking Escorts also raises concerns for us in terms of higher security risk for our staff...»

Frykten for veibomber veier nå tyngre enn frykten for kidnapping hos Kenya-ledelsen i Flyktinghjelpen. Politieskorten blir avbestilt. Sikkerhetspersonellet i organisasjonen blir konsultert, men rekker ikke å uttale seg. I samtale med Khairé, godkjenner daværende utenlandssjef, Torild Brekke, beslutningen.

en og redningen

Ukjent beslutning

Rasmusson er på dette tidspunkt fortsatt i Somalias hovedstad Mogadishu, sammen med sin norske informasjonsrådgiver (med regionansvar for Øst-Afrika) Astrid Sehl. Flere av de som skal være med på turen, inkludert Sehl, er ikke blitt fortalt om avgjørelsen.

Generalsekretæren og hennes følge ankommer med småfly til Dadaabs primitive landingsstripe tidlig på morgenen, fredag 29. juni. Støvet fyker, som det alltid gjør i området ved verdens største flyktningleir.

Dennis holder en kort sikkerhetsbriefing for de besøkende. Tre hvite landcruisere, utlånt fra FN, er klare. Steve Dennis med kolleger setter seg i den første, i bil nummer to sitter Rasmusson og regiondirektør for Kenya, Hassan Khaire. I den tredje sitter Astrid Sehl sammen med den pakistanske landirektøren for Kenya Qurat-Ul-Ain Sadazai og filippinske Glenn Costes.

Sikkerhetsfolk på reise

Men før de drar er det diskusjoner. Flere er overrasket over at væpnet es-

korte ikke er på plass. Dennis og Sehl vet ikke da at en av sjåførene til FN har nektet å være med på oppdraget fordi det ikke skal være eskorte.

En løsmedarbeider erstatter ham. Det er 21 år gamle Abdi Ali. Han har ikke sikkerhetstrening, men skal kjøre den tredje bilen. Flyktningshjelpens sikkerhetsansvarlig i området er også bortreist den dagen. Han forklarer i en epost at han har utpekt en annen som midlertidig sikkerhetsansvarlig «i tett konsultasjon med Steve Dennis». Denne personen fungerer også som tolk og

guide, og ifølge flere kilder er han mer opptatt av det enn av sikkerheten under leirbesøket.

Dennis sier i rettssalen tre år senere at han hadde sagt nei til å ha sikkerhetsansvar under besøket. Det lå ikke under hans normale oppgaver.

Høyrisiko

Tidlig formiddag legger følget i vei. Steve Dennis sier i ettertid at «det eneste som manglet for å varsle et viktig besøk var et musikkorps».

Første stopp inne i leiren går greit.

12 Aktuelt

Krigsherren som bisto i redningen

■ Den lokale krigsherren, general Sheik Ahmed Mohamed Islaan, sto bak feltaksjonen som reddet ut de fire gislene. «Madobe», som hans også kalles, hadde den militære kontrollen i området dit gislene ble fraktet. Det er uklart hvor mange av kidnapperne som ble drept av krigsherrens soldater.

■ «Madobe» er en mann med en omstridt fortid. I det sørlige Somalia kommanderte han Ras Kamboni-bevegelsen. Fra å være guvernør av havnebyen Kismayo gikk han over til å bli en alliert av al-Shabaab-opprørerne.

■ Han skal ha vært en innbitt motstander av amerikanske og etiopiske tropper i Somalia. I 2007 ble han hardt skadd i kamper mot etiopierne. Etter to år i et etiopisk fengsel vendte han

hjem for så å ta opp kampen mot en mer radikaliseret Al-Shabaab. En del av hans bevegelse brøt med ham i 2010 og sluttet seg til Al-Shabaab.

■ I 2011-12 så Madobe hvilken vei vinden blåste. Han allierte seg med de kenyanske styrkene som i juni 2012 rykket fram mot havnebyen Kismayo som Al-Shabaab-geriljaen da kontrollerte.

■ Med hjelp fra kenyanerne sikret general Madobes væpnede gruppe seg kontroll over den somaliske havnebyen Kismayo i september 2012. Da erklærte han seg selv som «president» i Jubbaland-regionen. Ni måneder senere måtte han kjempe mot en annen klanmilitis for å beholde kontroll over den strategiske byen. I år ble han valgt som regional president.

Kenyas allierte Sheik Ahmed Mohamed Islaan mobiliserte 50 militssoldater for å redde gislene.

Kilder: James Fergusson: The World's Most Dangerous Place, Africa Confidential og National Geographic

Dette er saken

■ Kidnappingsofferet Steve Dennis har valgt å gå til søksmål mot sin tidligere arbeidsgiver, Flyktninghjelpen etter angrepet i Dadaab.

■ Den canadiske hjelpearbeideren ble skutt i låret og fikk senere diagnosen post-traumatisk-stress-syndrom. Han er erklært 25 prosent ufør.

■ Søksmålet mot Flyktninghjelpen er historisk i norsk sammenheng. Aldri tidligere har en ansatt gått til sak mot en bistandsorganisasjon med påstand om grov uaktsomhet når det gjelder sikkerhet. For bransjen kan saken skape presedens for en arbeidsgivers ansvar for ansatte som rammes av hendelser i felt.

■ Den tidligere hjelpearbeideren krever erstatning og at Flyktninghjelpen innrømmer grov uaktsomhet etter kidnappingen som kostet en mann livet. Flyktninghjelpen nekter for grov

uaktsomhet i forbindelse med hendelsen.

■ Mekling ble prøvd, uten resultater. Dennis krevde først 12 millioner kroner, men kravet blir avvist. En uke før saken startet i Oslo Tingrett la Flyktninghjelpen 4,5 millioner kroner på bordet og tilbyr seg å innrømme svakheter. Dennis takket nei fordi organisasjonen nekter å innrømme grov uaktsomhet.

■ På rettssakens siste dag velger Flyktninghjelpen å innrømme ansvar for svakheter med informasjonssikkerheten i forbindelse med VIP-besøket i Dadaab.

Generalsekretær i Flyktninghjelpen Elisabeth Rasmusson holder pressekonferanse i Oslo flankert av kommunikasjonssjef Rolf Vestvik og utenlandssjef Torild Brekke i juni 2012. NTB Scanpix

De er «kjapt inn, kjapt ut». Så drar man videre til det siste stedet generalsekretæren skal besøke. Det er varmt, og stemningen i bilene er spent. Alle vet det er høy risiko i dette området.

Dennis forteller at han gradvis blir mer skeptisk under siste stopp inne på Flyktninghjelpens inngjerdete område i leiren IFO2, en leir som i 2012 huset over 70 000 mennesker. Kort tid i forveien er det blitt advart om at IFO2-leiren er den farligste i området.

Rundt 50 flyktninger viser hvordan de lager murstein til husene Flyktninghjelpen bygger i leiren. Generalsekretæren går rundt og ser på arbeidene. Rasmusson prøver selv å lage murstein sammen med dem. Hun er også med og planter trær foran boligene til de ansatte. Deretter er det møte på leirkontoret, med forfriskninger.

Det tar over en time før hjelpearbeiderne fra Flyktninghjelpen kommer seg på veien igjen. For sikkerhetsfolk er en så lang stopp i et såkalt «rødt» område noe som skjerper sansene.

Tror det er slutten

På vei bort fra Flyktninghjelpens feltkontor skjer det fatale. Klokken er 11:45. Bilene kjører etter hverandre gjennom en lang, smal vei ut av området, som er gjerdet inn med høye piggrådsgjerder. Det er en port i andre enden. Den er ikke låst og det er heller

ingen der og passer på at ikke uvedkommende kommer seg inn.

Sehl sitter i den bakerste bilen sammen med to kolleger og sjåføren Abdi Ali.

Plutselig hører de skudd. Angriperne har pistoler og håndgranater. De er seks stykker. De angriper bilkolonnen både forfra og bakfra. De brøler og roper. De skyter mot sjåførene i den fremste og bakerste bilen. Norske Astrid Sehl tror hun skal dø. Hun vet fra før at bilen ikke er pansret og ikke vil stå imot skuddsalver.

– Det startet brått. Jeg hørte skyting, men trodde først det kom fra et sted langt unna. Jeg kastet meg ned på gulvet, mens jeg ropte til sjåføren: «Go, go, go!». Men bilen rikket seg ikke. Etter noen sekunder reiste jeg meg litt opp og kikket inn i forsetet mot sjåføren. Jeg så da at han var skutt. Han lå død over rattet, forteller hun i Oslo tingrett.

Pistol mot hodet

Sehl rettet deretter blikket mot den filippinske kollegaen Glenn Costes.

– Han var også truffet og var helt hvit i ansiktet. Jeg klarte ikke å lese om han var i live eller ikke. Da trodde jeg at de ville drepe oss. Jeg tenkte ikke på andre muligheter, forteller hun retten – med bristende stemme.

Sekunder etter kommer en av angriperne mot bilen. Han retter en pis-

tol mot hodet hennes.

– Min eneste forventning der og da var at dette var en som ville drepe oss. Han åpnet først bakdøra på bilen. Jeg tenkte; nå er det slutt.

Sehl vurderer å løpe, men slår det umiddelbart fra seg.

– Det var intet fluktalternativ. Der som jeg prøvde meg, trodde jeg at jeg skulle få en kule i ryggen. Han åpnet døra, men han skjøt meg ikke, sier Sehl.

Kommer seg unna

Den erfarne sjåføren i den midterste bilen, der generalsekretær Elisabeth Rasmusson sitter, vrenger landroveien rett på en gjerdestolpe, gjerdet bøyer seg og bilen kjører tvers igjennom og vekk fra åstedet i stor fart. De kommer seg unna og søker tilflukt på en lokal politistasjon.

Bare timer etter angrepet forklarte Rasmusson til NRK:

– Vi var inne i et område som var trygt. Vi har ikke brutt noen sikkerhetsregler. Vi var inne i et område hvor det ikke er behov for politiskorte.

Drept

Hjulene til en av de andre bilene surres inn i piggråd. Det avfyres flere skudd. Bilruten smadres.

I den fremste bilen blir Dennis truffet i låret. Sjåføren blir dratt ut av

bilen og tvunget ned på bakken. Han roper:

«I am a Somali! I am your brother.»

Han blir ikke truffet av de første skuddene, og forsøker å kravle på magen under bilen for å søke ly. Angriperne skyter ham igjen, i ryggen. Han blir skadd, men overlever.

Angriperne er unge og nervøse. Lederen er i 50-årene. Flyktninghjelpen konkluderer senere med at angrepet var godt planlagt.

Inn i Somalia

Angriperne tar kontroll over den bakerste bilen. Dennis tvinges inn sammen med Sehl, Sadozai og Costes. Like i nærheten plukker kidnapperne opp ytterligere to medhjelpere. Deretter kjører de ut av leiren, i vill fart. Dennis sitter og ser på blodsporene i bilen, mens kidnapperne kjører nordover, over grensen og inn i Somalia.

Under kjøreturen blir passasjerene kastet fra side til side inne i bilen, mens bilen raser videre over utallige humper. Overfallsmennene vifter med håndvåpen og en stor kniv. Sehl lurar på om kniven skal brukes til tortur. På et tidspunkt stopper de og plukker opp forsyninger.

Da skjønner hun at det kan dreie seg om en kidnapping. Sceneriet de er-

Generalsekretær Elisabeth Rasmussen deltok i treplanting kort tid før angrepet i flyktningleiren.

Foto: Privat

Satellittbilde av leiren IFO2 som huset over 70 000 flyktninger. Det var her Flyktninghjelpen hadde sitt feltkontor, og det var her angrepet skjedde.

farme hjelpearbeiderne fryktet er blitt til virkelighet. De fire gislene vet at blir du kidnappet i disse traktene, risikerer du å sitte i fangenskap i månedsvis før noen finner deg, eller før det blir avtalt å betale løsepenger.

Ørkenvandring

Etter en drøy time tvinges gislene ut av bilene. I farten får Sehl med seg sin «grab bag» med førstehjelpsutstyr, i tillegg til bilens førstehjelpsskrin. Det er starten på en fire dager lang vandring i ødemarken.

Den går gjennom et tørt landskap, på stier med stein, kvister og tornekratt. De to mannlige gislene har begge skuddskader i beinet. Sadozai har tynne ballerinaske og får raskt torner i føttene. Sehl klarer vandringen lettest, men hun får også en rekke kutt og småsår.

– Glenn var skutt i beinet, men kjempet som en helt. Han gikk med grener som krykke. Steve var også skutt i beinet, men gjorde samtidig en fantastisk jobb med å ta vare på Glenn, forteller hun i retten.

Innimellom stopper de og hviler. Da sørger kidnapperne for å skjule dem under kamouflasjeteppe, busker og gress. De kan høre fly og helikoptre som leter etter dem. Gjerningsmennene er også opptatt av å viske ut spor. De truer gislene til å ligge i skjul i timevis.

– Uten å ha vært der og opplevd det, er det vanskelig å fatte hvordan det føltes, sier Dennis senere.

Kriseteam

– Vi hadde ingen mulighet til å rømme. Vi var i en ørken, forteller Sehl.

Når de innimellom stopper og får mat og vann, smaker vannet som en blanding av diesel og aske. Maten er flyktningerasjoner. Lukten av dagene i Somalia vekker i ettertid fortsatt vonde assosiasjoner for Dennis. På natten mens de går er månen der og gir litt lys.

Regionaldirektør Hassan Khaire unnslipper angrepet sammen med generalsekretæren tidligere samme dag. Fra politistasjonen i Dadaab blir Flyktninghjelpens kontorer i Oslo og Nairobi varslet om kidnappingen. Khaire ber kenyanske myndigheter om å stenge grensen. Klokket 14:00 blir flukt bilen lokalisert gjennom GPS-sporingsystemet i bilen.

De fire gislene i Somalia er på vandring og svetter seg gjennom dagene. På natta hutrer de av kulde. Imens jobber det kriseteam på høygir på Flyktninghjelpens kontorer i Oslo og Kenya. Påførende blir kontaktet. Flere vitner i retten forteller om tilløp til kaotiske tilstander på kontoret i Nairobi. Utad virker alt profesjonelt. Utenriksdepartementet holdes orientert.

Dystert

Norsksomalieren Khaire fører samtaler med kenyanske myndigheter og mobilisere sine somaliske kontakter. Det holdes pressekonferanser. Det er dystre ansikter i Flyktninghjelpens lokaler i Grensen i Oslo.

I løpet av helgen bestemmer kenyanske militære og Flyktninghjelpen seg for å sette sin lit til en kjent lokal krigsherre i Somalia, general eller sheik Ahmed Mohamed Islaan – også kalt *Madobe*. Gislene befinner seg trolig et sted i hans område

Redningsaksjonen

I ly av mørket natt til 2. juli nærmer mer enn 50 av krigsherrens godt bevæpnede soldater fra Ras Kamboni styrken seg området der de kidnappede hjelpearbeiderne befant seg.

Gislene skal legge seg for å hvile etter å ha marsjert hele natten. De har dekket seg til med greiner. Ved soloppgang høres plutselig voldsomme skuddsalver fra automatgeværer.

Gislene presser seg ned på bakken. De tror at de nok en gang er under angrep. Sehl frykter nok en gang for livet. Kidnapperne har antydning for dem at Al-Shabaab kan være på jakt etter gruppen. Hjelpearbeideren har hørt om gisler som blir en salgsvare mellom ulike kriminelle eller politiske grupper.

– Det eksploderte, med en masse

skyting. Vi var i et åpent landskap, og man kunne lett bli rammet av skudd. Jeg trodde enda en gang at jeg skulle bli drept og prøvde å synke meg selv mest mulig ned i sanda, for ikke å bli truffet, forteller Sehl.

En drøm

Plutselig ser hun en somalisk mann komme mot seg. Han har våpen og et bandana-tørkle på hodet. Sehl bøyer seg ned på knærne og roper til ham:

«Don't shoot, don't shoot!».

Det viser seg å være en redningsmann.

De kidnappede blir reddet 2. juli 2012 klokken 07.00.

De fire gislene blir kjørt vekk fra slagmarken av militsen. Militssoldatene er neppe mors beste barn, men i dette tilfellet lykkes de med sitt oppdrag: å redde gislene. Et helikopter fra det kenyanske flyvåpenet tar de frigitte tilbake til Nairobi, dit de ankommer klokken 19.43 samme dag. Det er smil, lettelse og glede.

– Jeg bare tenkte – er det en drøm? sier Dennis i ettertid. ■

Kilder: Intervjuer med Flyktninghjelpen og de involverte i rettsaken, kenyanske, norske og internasjonale medier, rettspapirer, tidsskriftet *Africa Confidential*.

14 **Aktuelt**

Føler seg sviktet av Flyktninghjelpen

Norske Astrid Sehl tar et oppgjør med Flyktninghjelpens oppfølging etter kidnappingsdramaet i Somalia. Sehl, som ble holdt som gissel i fire dager, føler at hennes tidligere arbeidsgiver sviktet totalt – både før og etter. **Av Hege Opseth Vandapuye**

Astrid Sehl vitnet i erstatningssaken som kidnappingsofferet Steve Dennis har tatt ut mot Flyktninghjelpen. Da kidnapping skjedde var hun kommunikasjonsmedarbeider i Flyktninghjelpen. I dag er hun kommunikasjonsrådgiver i Utenriksdepartementet.

Helt siden den fatale dagen 29. juni 2012, har Sehl vært taus i offentligheten om de dramatiske opplevelsene. Vitnemålet i Oslo Tingrett var første gang hun fortalte om dette offentlig.

I løvens hule

– Vi gikk rett inn i løvens hule. Det var en planlagt kidnapping, sa Sehl.

De første dagene i Nairobi etter at hun og de tre andre ble skutt fri i en dramatisk redningsaksjon, var det eufori og lykkefølelse. Men etter noen dager begynte det å synke inn at noe var veldig, veldig galt.

– Bistandsmiljøet snakket om hendelsen som «Flyktninghjelpens store sikkerhetsfiasko». Jeg fikk mer og mer informasjon og ble ganske sjokkert over alle sikkerhetsprosedyrene som var brutt, sa Sehl i retten.

«Samme dag som vi ble satt fri var generalsekretæren på tv i «Sommeråpent» og presenterte det som en suksesshistorie. For meg hadde ikke dette underholdningsverdi.»

Fjernet eskorte

Da hun kom til Dadaab på morgenen 29. juni, sammen med daværende generalsekretær Elisabeth Rasmussen, var hun sikker på at følget ville reise med de vanlige sikkerhetsrutinene.

– Jeg visste ikke at sikkerhetsopplegget ikke var på plass. At ledelsen besluttet å fjerne eskorten kvelden før fikk jeg ikke informasjon om. Ingen sa noe til meg om hva de hadde besluttet på flyet (*til Dadaab. red. anm.*). Jeg ville ikke vært med om jeg hadde visst, sa Sehl.

Både Sehl og Dennis mente i ettertid at det ville være naturlig med en ekstern evaluering av hendelsen, som er den verste i Flyktninghjelpens 63 år lange historie.

I stedet bestemte ledelsen at organisasjonens egen sikkerhetsansvarlig skulle lage en rapport der han evaluerte sikkerhetsbrister.

– I ledelsen var det liten appetitt for å ha en ekstern evaluering, sa Sehl.

Ble ikke intervjuet

Hun sa at hun selv måtte ta initiativ til å komme med bidrag til den interne rapporten om hendelsen hun selv var involvert i. Etter at rapporten ble ferdigstilt måtte hun vente til august 2013 før hun fikk se resultatet, til tross for en rekke purringer.

Sehl sier at hun, tross gjentatte forespørsler til tidligere ledelse, og dagens ledelse, ikke har fått innsyn i alle rapportene som er skrevet.

– Det er gått tre år og fire måneder. Jeg ønsker å legge dette bak meg. Hvorfor kan man ikke få informasjon etterpå? Jeg skjønner ikke hvorfor jeg ikke kan få se rapportene om min egen hendelse. Jeg har forsøkt å ta det opp, også med dagens ledelse. De holder ting tilbake, og jeg skjønner ikke hvorfor, sa Sehl i retten.

Suksesshistorie?

– Samme dag som vi ble satt fri var også generalsekretæren på tv i «Sommeråpent» for å fortelle. Hun presenterte det som en suksesshistorie. For meg er det ingenting av dette som har underholdningsverdi, understreket Sehl i sitt vitnemål.

Hun beskrev i retten hvordan hun fortsatte å etterspørre informasjon, om kritikken hun ble møtt med etter å ha stilt kritiske spørsmål og bedt om ekstern granskning – og om manglende oppfølging etter hendelsen.

– Jeg sa rett ut til generalsekretæren: «Jeg føler dere sparker meg når jeg ligger nede». Vi som sa ifra ble kalt bråkmakere. Steve (Dennis red. anm.) ble også kalt for bråkmaker.

Kontrakt avsluttet

Da kidnappingen skjedde i juni 2012, bodde Astrid Sehl i Nairobi i Kenya. I januar samme år hadde hun flyttet ned og startet på det som skulle være

en to-årskontrakt for Flyktninghjelpen. Kort tid etter redningen ble hun innkalt på kontoret til regiondirektøren. Da kom beskjeden om at kontrakten hennes var avsluttet.

– Jeg fikk to måneders oppsigelsesvarsel og måtte selv informere dem om at ifølge deres egne regler var det tre måneders oppsigelse, fortalte Sehl.

Forklaringen hun fikk var at organisasjonen ikke hadde penger og at stillingen skulle overflyttes til nasjonalt ansatte.

Ble kalt «bråkmaker»

Astrid Sehl fortalte at hun etter hendelsen har vært veldig opptatt av at Flyktninghjelpen skulle ta lærdom av det som skjedde.

– Mange ting sviktet, men la oss lære – det var viktig for meg. Jeg opplevde en kultur hvor man ikke skulle snakke om negative eller kritiske ting.

Kort tid etter hun kom tilbake til

Astrid Sehl var sterkt preget av å måtte avlegge vitnemål mot sin tidligere arbeidsgiver. – Det er veldig tøft at jeg ikke er blitt hørt, sier hun.

Foto: Hege Opseth Vandapuye

Oslo og hovedkontoret, valgte Sehl å søke på en annen jobb eksternt.

– Jeg føler det ikke var en ærlig opprydning etterpå, da kjennes det ikke riktig å fortsette.

Hun fortalte om bekymrede beskjeder fra tidligere kolleger i organisasjonen som mener at sikkerhetsarbeidet ikke er godt nok ivaretatt.

– Folk er redde for å snakke og de er også redde for å snakke om denne saken her, sa Sehl.

– Det er veldig tungt å føle jeg ikke ble hørt. Jeg sliter med hvordan jeg har blitt behandlet av Flyktninghjelpen i etterkant. Det er leit at de håndterer dette på denne måten, at de kaller meg bråkmaker når jeg ikke lager bråk. Jeg har også stilt spørsmål til ny ledelse, fordi jeg ikke har fått noen svar. Jeg håper at jeg nå snart kan få det, sa Sehl.

Kjenner seg ikke igjen

Bistandsaktuelt har spurt Flyktning-

hjelpens assisterende generalsekretær Geir Olav Lisle om en kommentar til påstanden om en fryktkultur i Flyktninghjelpen når det gjelder å snakke om sikkerhet. Han sier følgende:

– Vi kjenner oss ikke igjen i påstandene om en fryktkultur. Vi lytter nøye til alt som nå kommer frem i retten, og skal gå grundig gjennom dette. Skulle noen ha en følelse av at det ikke er rom for å varsle, så er det alvorlig, sier Lisle.

Han viser til organisasjonens sikkerhetsinstruks der det står tydelig at man skal si fra dersom man opplever at sikkerheten ikke er god nok.

– Og vi har en rekke måter som ansatte kan si fra til ledelsen dersom de opplever at det er forhold i organisasjonen som ikke er gode nok. Flyktninghjelpen har en åpenhetskultur, og det er spesielt viktig at ansatte gir kontinuerlig innspill på arbeidet vårt, ikke minst på sikkerhet, sier Lisle. ■

Egeland: – Riktig å droppe ekstern granskning

Flyktninghjelpens generalsekretær Jan Egeland mener det var riktig å ikke foreta en ekstern granskning av organisasjonen etter angrepet i Dadaab i 2012. Han sier at slike granskinger lett kan føre til heksejakt på skyldige blant de ansatte.

Av Hege Opseth Vandapuye

HAN OVERTOK SOM øverste sjef i Norges største humanitære organisasjon etter den dramatiske kidnappingen i Dadaab. Det var likevel en sak som endte i fanget hans umiddelbart.

Lovet tilgang

Under rettsaken kom det frem at de som var involvert i selve hendelsen, de fire gislene, ikke har fått lese alle rapportene som er skrevet etter Dadaab-angrepet. Astrid Sehl reagerer også på manglende tilgang til dokumentene i ettertid, på tross av en rekke henvendelser til Flyktninghjelpen. Egeland lovet i retten at de fire som ble kidnappet skal få lese alle rapporter

– Medarbeidere som opplever traumatiske ting skal selvsagt få tilgang, sa Egeland.

Granskning

Et av stridspunktene mellom kidnappingsofferet Steve Dennis og Flyktninghjelpen har vært behovet for en ekstern granskning eller ikke. Dennis, som er den som har gått til søksmål, mener hendelsen i Dadaab er så alvorlig at det er absolutt nødvendig å granske det som skjedde. Hans norske kollega, Astrid Sehl, mente også dette var nødvendig.

Dennis og Sehl har fått støtte av

flere sikkerhetsfolk som har vitnet i retten denne uken, mens andre mener at rapportene som er utarbeidet er tilfredsstillende.

Flyktninghjelpen valgte å få en ekstern konsulent til å vurdere innholdet i rapporten. Styret mente tilbakemeldingen var så tilfredsstillende at det valgte å ikke gå videre med saken.

Nei til eksterne

Saksøkers advokat, Knut Hurum, påpekte i retten at Flyktninghjelpen bruker konsulenter som ikke jobber i Flyktninghjelpen til granskinger på prosjekter og økonomi. – Hvorfor skjer ikke det samme etter en hendelse hvor en er blitt drept, spurte han Egeland i retten.

– Jeg kjenner knapt noen eksempler på at man innhenter eksterne granskere etter situasjoner som dette. Dadaab var et traume for organisasjonen, og vi skal lære av det som skjedde. Men min oppfatning av ekstern granskning er at de som er i felten selv ikke ønsker dette. De ønsker at det er interne granskinger som får frem alt; alle må bli hørt, alle må bli spurt, alle steiner må snus, sa Egeland. ■

Les mer om saken på våre nettsider bistandsaktuelt.no.

Jan Egeland sa i retten at de berørte nå vil få tilgang til alle rapportene.

Foto: Espen Røst

■ TV-AKSJONEN

38

millioner kroner kostet TV-aksjonen allerede før bøssebærerne hadde begynt å gå, ifølge Aftenposten. Pengene ble brukt til reklame, tv-sending og andre arrangørcostnader.

Toppleidelsen i partnerlandene må vise reell vilje til å omskape oljeinntekter til velferd for befolkningene, mener eks-utviklingsministrene Erik Solheim og Hilde Frafjord Johnson.

Foto: Berit Roald / NTB Scanpix og Håkon Mosvold Larsen / NTB Scanpix

Olje for Utvikling

■ Målet med programmet er å bidra til økonomisk, sosial og miljømessig forsvarlig forvaltning av olje- og gassressurser i utviklingsland.

■ Programmet omfatter for tida elleve land.

■ Olje- og energidepartementet, Finansdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Utenriksdepartementet har et felles ansvar for programmet.

■ Følgende deltar som rådgivere: Oljedirektoratet, Miljødirektoratet, Petroleumstilsynet, Kystverket, Statistisk sentralbyrå og Skatteetaten ved Oljeskattekontoret. Norske ambassader spiller også en viktig rolle.

■ Olje for Utvikling dekker ressursforvaltning, miljøforvaltning og inntektsforvaltning, med godt styresett, åpenhet, likestilling og anti-korrupsjon som overordnede hensyn.

Kilde: regjeringen.no

te på toppnivå

kal spisskompetanse på flere nivåer, sa juridisk rådgiver i Ghanas oljedepartement Vivienne Gadzepko Duker.

Hun karakteriserte programmet som «fleksibelt» og tilpasset Ghanas behov. Samtidig ønsket hun seg at Norge også kunne utvide programmet til å omfatte makroøkonomisk forvaltning av oljeinntektene.

Kursing

Ofu-programmet bistår samarbeidslandene med å utvikle institusjonelle og juridiske rammeverk. Norske rådgivere og konsulenter gir ansatte i statsadministrasjonene opplæring og kurs for å sette landenes institusjoner i stand til å gjennomføre og håndheve en god forvaltning.

Innsatsen på rådgivningssiden har ofte dreiet seg om hjelp til å utvikle lover og forskrifter for petroleumssektoren, bevisstgjøring om miljøkonsekvenser og inntektsforvaltning, samt prinsipper som åpenhet og likhet for loven. Det gis også noe støtte

til opplæring av parlamentarikere, sivilt samfunn og media, og hensikten er å bidra til demokratisk kontroll med landenes olje- og gassinntekter.

Norske regjeringer av ulik farge har hatt Olje for Utvikling-programmet som en av sine favoritter på bistandsområdet, der norsk spisskompetanse har kunnet gjøre en forskjell. OfU-programmet har blant annet vært omtalt som *svært etterspurt* fra mange utviklingsland.

Fortsatt støtte

Statssekretær i Utenriksdepartementet Tone Skogen fastslo i sin tale at Norge ville fortsette å støtte programmet, som hun mente hadde gitt svært positive resultater.

– Gjennom å støtte initiativer hvor det er en stor grad av nasjonalt eierskap, tror vi at vi kan dele norske erfaringer på en måte som er verdifull for partnerlandene, sa Skogen.

Virksomheten koordineres av et sekretariat i Norad. ■

■ FORSKNING

Vil stoppe støtte

Norge stopper fra neste år bevilgningene til Nordiska Afrikainstitutet i Uppsala, om regjeringens budsjettforslag blir vedtatt. Norge har helt siden midten av 1960-tallet deltatt i finansieringen, sammen med andre nordiske land. Institutet har ansatt forskere fra en rekke europeiske og afrikanske land.

Dyre og umulige bærekraftsmål

FN har nylig lansert nye utviklingsmål for verden. Bærekraftmålet for helse er umulig å oppnå, mener amerikansk helseekspert.

Av Anne Håskoll-Haugen

Medlemslandene ble i september enige om 17 mål som skal vise vei mot en fremtid med mindre fattigdom og miljø-ødeleggelser. Optimismen er stor, og mantraet om at *vi er den første generasjonen som kan utrydde ekstrem fattigdom* gjaller som et ekko mellom organisasjoner, regjeringer og FNs reklamekampanjer.

Men bakom fjellene lurar kritikerne. En av dem er helseforsker og journalist Laurie Garrett fra den prestisjetunge tenketanken Council on Foreign Relations i New York.

– FN ser for seg at vi skal *få slutt på fattigdom i alle sine former, overalt*. Når fristen for bærekraftmålene utløper i 2030, håper FN at det ikke skal finnes noe menneske som lever på mindre enn 1,25 dollar om dagen og at alle skal ha tilgang til grunnskole, rent drikkevann, grunnleggende helsetjenester, nok mat, jobbmuligheter og ikke bli utsatt for diskriminering basert på kjønn og rase, skriver Garrett i en artikkel publisert av tenketanken 14. september.

I tillegg til å være helseforsker er hun også en kjent journalist, og har vunnet de tre gjeveste journalistprisene i USA; Peabody, Polk og Pulitzer, for sin dekning av global helse og bioterrorisme.

Hvem skal betale?

– Å gjennomføre FNs bærekraftsmål vil bli vanvittig kostbart, mener hun. Garrett viser til at dollarsummen som ble brukt på tusenårsmålene mellom 2000 og 2015 var omtrent 400 milliarder.

Av dette kom omtrent halvparten fra USAs myndigheter og private Bill og Melinda Gates Foundation. Utviklingslandene bidro med rundt 110 milliarder dollar i samme periode gjennom sine egne utviklingsbudsjetter. Resten kom fra andre givreland.

– Bærekraftmålene vil koste mange ganger så mye; mellom 90 og 120 billioner amerikanske dollar, ifølge en rapport som ble laget til FNs ge-

neralforsamling i 2014, skriver Garrett.

Hvor disse pengene skal komme fra, er det foreløpig ingen som vet, påpeker hun.

Helsetall-tull

Garrett viser til bærekraftmål nummer tre som

slår fast at alle mennesker i alle aldre skal sikres *sunne og gode liv*. Under dette målet finnes ni undermål.

– Ett av disse er essensielt for å oppnå alle de andre: målet om universell helsedekning. FN sier ikke at alle skal ha tilgang til den beste behandlingen som finnes, men at myndighetene må sørge for at sykdom ikke betyr det samme som økonomisk bankerott for den enkelte og deres familier.

Men kravet innebærer at det faktisk finnes helsetjenester, og det gjør det ikke alle steder. Verdens helseorganisasjon anbefaler at det minimum bør være 3,4 helsearbeidere per 1000 mennesker.

Ingen strategi

– Det vil bety en nødvendig nyrekruttering av sykepleiere, leger, tannleger, jordmødre og farmasøyter på 11 prosent hvert år frem til 2030. Men bærekraftmålene inneholder ingen strategi for opplæring av dette enorme antallet helsepersonell, skriver Garrett.

– Per i dag er 12 prosent av den globale arbeidsstokken ansatt i helsesektoren. Årlig bruker verden rundt seks trillioner dollar på helse, halvparten brukes i USA. Hvis FNs mål skulle oppnås, må verden bruke 15 trillioner.

Det foregår nå en internasjonal debatt om et så ambisiøst helsemål er uansvarlig fordi kostnaden for å innfri vil undergrave andre offentlige utgifter. ■

Laurie Garrett, forsker ved Council on Foreign Relations i New York. Foto: CFR

18 Tema: Flyktningssituasjonen i Libanon

Det lille

Jeg drømmer om at dette marerittet skal ende, sier Iman al-Mala (19) med den ti måneder gamle datteren Ater Alnada, født på fukt, på armen. Sammen med ektemannen flyktet hun fra de harde kampene i en forstad til Damaskus. Nå er tobarnsmoren én av mer enn 4 millioner flyktninger i Syrias naboland. Flyktningstrømmen ut av Syria har lagt et enormt press på Libanons skole- og økonomi.

Foto: Espen Røst

landet som bærer den tunge byrden

tema:
Flyktnings-
situasjonen
i Libanon
8 sider

Flyktningstrømmen fra Syria har lagt et enormt press på det lille nabolandet Libanon. Om lag hver tredje innbygger er nå flyktning. – Vi kan ikke bære hele byrden, sier ordføreren i Anjar – en by der befolkningen er mer enn tredoblet.

Av Tor Aksel Bolle og Espen Røst, i Libanon.

20 Tema: Flyktnings situasjonen i Libanon

– Å være ordfører i Anjar pleide å være en drømmejobb. Jeg gikk hjem klokka to hver dag. Etter at flyktingene kom, har det vært mer som å jobbe på et akuttmottak, sier Garabed Pamboukian. Bak åskammen til venstre ligger Syria. Derfra har det kommet mer enn 15 000 flyktninger til det lille samfunnet Pamboukian er leder for.

Foto: Espen Røst

Butikkene ligger tett langs hovedgata i grensebyen Majdel Anjar. Frukt- og grønnsaksboder, en jernvarehandel, flere kebabutsalg og en bensinstasjon. En gruppe libanesiske soldater sløver i skyggen av vaktboden sin. Piggråd er strukket på toppen av det høye murgjerdet. Bak snirkler veien seg oppover åssiden. Men det er ikke stor trafikk. Tre biler og en minibuss står og venter på å slippe gjennom.

– Ikke gå ut av bilen her. Her er det fullt av jihadister. Får de en mulighet, griper de den, sier Bistandsaktueltets sjåfør.

Skjør balanse

På den andre siden av fjellene bak grenseposten raser borgerkrigen i Syria på femte året. En fredelig løsning synes fjernere enn noen gang. Minst 240 000 mennesker er drept og hele byer er lagt i ruiner. For den syriske befolkningen er krigen et daglig mareritt, en katastrofe av ufattelige dimensjoner.

Men også for Libanon er konsekvensene dramatiske. Landet er på størrelse med Aust-Agder, har 18 offisielle religiøse grupper, en svært tur-

bulent historie og et politisk system som er spesialkonstruert for å tenne sekterske motsetninger. Libanon har tatt imot minst 1,1 millioner syriske flyktninger siden 2011.

Mange mener tallet kan være så høyt som 1,5 millioner. De aller fleste er sunni-muslimer. Fra før var det rundt 300 000 palestinske flyktninger i Libanon. Det er ikke gjort en folketelling i Libanon siden 30-tallet og ingen vet hvor mange som bor i landet. Trolig er nesten hver tredje person i Libanon nå flyktning. En stor belastning for et land med en konfliktfylt historie hvor den sekterske balansen er hårfn.

– Det kan godt være fra 1,4 til 1,6 millioner flyktninger fra Syria i Libanon. Selvfølgelig er det en enorm utfordring for et lite land med en svak stat, sier Sami Salhab. Han er professor i internasjonal og humanitær rett ved Saint Joseph University i Libanon.

Født på flukt

Når man står ved den godt bevoktede grenseovergangen al-Masnaa i Majdel Anjar, har man den voldsomme borgerkrigen i Syria i ryggen. Foran seg kan man skue utover den frodige

Bekaa-dalen, Libanons største og viktigste landbruksområde. Dalen dekker deler av øst-Libanon og går også inn i Syria. Somrene her er lange og varme, vintrene er kalde. Her dyrkes grønnsaker og frukt, og ikke minst er dalen hjertet i landets stolte vinproduksjon.

For mange av de som flyktet fra Syria mellom 2011 og slutten av 2014, da grensen til Libanon var åpen, var Bekaa første stopp. Over hele dalen ligger det små grupper med improviserte telt og hytter. Store organiserte leirer finnes ikke, landet er ikke tilknyttet FNs flyktningskonvensjon og myndighetene ønsker ikke etablerte flyktningleirer. Trolig er det minst 370 000 syriske flyktninger i Bekaa, mer enn i noe annet område i Libanon.

Iman al-Mala (19) er en av dem. Sammen med ektemannen og deres lille datter, kom 19-åringen til Bekaa for litt over halvannet år siden. Da hadde den lille familien allerede vært flere måneder på flukt, etter at nabolaget deres i den syriske hovedstaden ble jevnet med jorden.

Drømmen

Da Iman al-Mala og ektemannen Osama Rateb (30) giftet seg i 2009 drømte

de om et lykkelig liv sammen. Den 19 år gamle kvinnen håpet de skulle få sitt eget hjem, og at barna deres skulle vokse opp i trygge omgivelser. Med ektemannen i fast jobb som baker, lå alt til rette for at drømmen skulle gå i oppfyllelse.

– Jeg var lykkelig da vi giftet oss. Vi håpet på et godt liv sammen. Men så kom krigen, sier hun til Bistandsaktuelt.

Nå bor hun, ektemannen, den to år gamle datteren og en baby ved et jorde, utenfor Bar Elias i Bekaa. Babyen ble født mens de var på flukt.

– Jeg drømmer om at dette marerittet skal ta slutt. Livet her er hardt. Det er umenneskelig. Vi har ingenting, Masha' Allah, sier Iman al-Mala stille.

Huset Iman og Osama delte med storfamilien i forstaden Jobar i Damaskus er nå helt ubeboelig. Bombet til ruiner. Familien bestemte seg for å flykte da det ble truffet under harde kamper mellom Den frie syriske hær (FSA) og regimets styrker. Ifølge Osama Rateb kontrollerer FSA fortsatt bydelen med støtte fra den Al-Qaidatilknyttede Nusrafronten. Han omtaler Jobar som en krigssone, der det ikke er mulig for vanlige folk å bo.

– Vi blir utkonkurrert av syriske flyktninger som jobber billig. Men jeg har ikke noe imot dem; jeg skjønner at de har det tøft, sier Mohammed Anwar (18). Fra familiens balkong har han utsikt til en av de mange uformelle flyktningleirene som har vokst fram i Bekaa-dalen de siste årene.

Foto: Espen Røst

Rett nedenfor balkongen til Mohammed Anwar (18) og hans familie i Bar Elias i Bekaa-dalen ligger en uformell bosetting. Forholdene for flyktningene her er svært sparsommelige.

Foto: Espen Røst

– Huset vårt ble truffet av regimets tønnebomber. Flere familiemedlemmer ble drept i angrepet. I nabohuset overlevde ingen. Da bestemte vi oss for å flykte, sier Osama Rateb.

Landarbeider

Han forteller at livet i leiren er hardt. Som mange andre av de syriske flyktningene i Bekaa, har 30-åringen også tatt arbeid på åkeren, når han har fått tilbud om det. Men han forteller at lokale bønder utnytter flyktningenes sårbare situasjon.

– Dersom vi er så heldig å få tak i en jobb en dag, får vi ekstremt dårlig betalt. Noen ganger får vi ikke betalt i det hele tatt. Mange lokale utnytter at vi ikke har arbeidstillatelse, sier Osama Rateb.

Han forklarer at den store drømmen er en gang å kunne returnere til Jobar. Å gjenskape det livet han og kona hadde der, med de to døtrene.

– Men jeg vet at det ikke vil skje. Krigen i Syria har blitt en internasjonal krig, og jeg tror ingen vil klare å få en ende på den. Når jeg tenker på at mine døtre aldri vil få oppleve å leve i Syria.... Det er enormt smertefullt, sier den 30 år gamle tobarnsfaren og luk-

ker øynene:

– Det kan kanskje se ut som om vi er lykkelige på utsiden. Jeg kan fortsatt smile, men inni meg føler jeg en enorm smerte.

Sliten ordfører

Bare noen kilometer fra leiren hvor Iman al-Mala og Osama Rateb overlever etter beste evne ligger landsbyen Anjar. På sitt romslige ordførerkontor tenner Garabed Pamboukian seg nok en sigarett. Han tar et dypt drag og puster ut.

– Å være ordfører i Anjar pleide å være en drømmejobb. Jeg gikk hjem klokka to hver dag. Etter at flyktningene kom, har det vært mer som å jobbe på et akuttmottak på et sykehus. Telefonen ringer døgnet rundt, sier han og slår oppgitt ut med hendene.

I fem år har den frittalende og karismatiske 60-åringen vært ordfører.

Jeg håper ikke folk i Europa tror vi klarer å bære denne byrden alene.▶▶

Garabed Pamboukian, ordfører, Anjar

I byen og området rundt bor det stort sett folk med armensk bakgrunn. De er ortodokse kristne og kom til området etter å ha flyktet fra Tyrkia på 1930-tallet.

Den gang var området fattig og uutviklet. Men de armenske flyktningene bygde hus og kanaler. De plantet over 3 millioner frukttrær. I dag er byen velholdt. Anjar er omkranset av store fruktplantasjer og rektangulære åkre. Samtidig ligger det små klynger med improviserte telt og hytter bygd av sammenraskede materialer over alt. Og mange flyktninger har leid seg inn hos familier i området som har et ekstra rom eller en ubrukt garasje. Ordføreren forteller engasjert om hvordan krisen i Syria fullstendig har forandret hverdagen for folket i området.

– Vi var rundt 3500 mennesker her, nå er vi 15-16 000. Siden vi er rett over grensen, er dette første stopp for mange flyktninger. Tenk deg selv! Vi er ikke satt opp for dette, vi har ikke kapasitet. Vann, søppel, elektrisitet, helse – kort sagt hele vår infrastruktur knaker i sammenføyningene. Et eksempel: vi pleide å måtte håndtere 6-7 tonn søppel om dagen, nå må vi håndtere minst 25 tonn, sier han.

Vannmangel

Ordføreren vil vise fram det nye vannsystemet kommunen bygger i skråningen utenfor byen.

– Vi hadde et system som var beregnet på 3-4000 mennesker. Nå er det minst 15 000 som skal ha vann, hver dag. Vi er nødt til å få på plass et nytt system, sier han etter å ha kjørt oss ut på smale grusveier i en firehjulstrekker.

Kommunen samarbeider med Kirkens Nødhjelps partner i Libanon, den katolske hjelpeorganisasjonen IOCC, i vannprosjektet. Organisasjonens vanneksperter, Fadi Haddad, forteller at vannmangel er et blitt enormt problem i hele Bekaa-dalen.

– Vi ser det overalt: vannkapasiteten i dette landbruksområdet er sprengt. Brønnene må bores stadig dypere. Det var et problem allerede før flyktningekrisen, nå er det blitt akutt, sier Haddad.

Fattige libanesere

Bekaa-dalen er bare ett av flere områder i Libanon hvor syriske flyktninger og fattige libanesere bor tett på hverandre. Fra balkongen kan familien til Mohammed Anwar skue ut over én

22 Tema: Flyktningssituasjonen i Libanon

av de mange uformelle bosettingene i Bekaa; en samling telt, plastpresenninger, planker og tepper.

– Vi blir utkonkurrert av syriske flyktninger som jobber billig. Strøm er også blitt et problem. Men jeg har ikke noe imot dem; jeg skjønner at de har det tøft, sier han.

Ordfører Pamboukian understreker at det er uhyre viktig at bistand som kommer inn også hjelper libaneserne som allerede bor her. FN anslår at det finnes nærmere 1,5 millioner fattige i Libanon. Det store flertallet av disse fattige libaneserne bor i områder der det også bor mange flyktninger.

– Til å begynne med kom enkelte organisasjoner løpende med penger bare til de syriske flyktningene, mens lokalsamfunn og fattige libanesere ikke fikk noe. Det er klart det skaper store spenninger. Men nå har de fleste organisasjonene skjont at en slik fremgangsmåte skaper problemer. Jeg håper ikke folk i Europa tror vi klarer å bære denne byrden alene.

– Hvor mange, sa du?

– Vi må samarbeide - og vi må få hjelp. Hvis ikke, så må vi sende hele problemet til dere i Europa, sier ordføreren spøkefullt. Så blir han alvorlig og gjen- tar:

– Libanon kan ikke løse dette alene.

– I Norge har politikere det siste halvåret diskutert om vi skal ta imot 8 eller 10 000 kvoteflyktninger over tre år. Hva tenker du om det?

Ordføreren i Anjar ser ut som et stort spørsmålstegn.

– Hvor mange, sa du? 8-10 000?!

– Vel, da kan du tenke deg situasjonen for oss. Mer enn 15 000 flyktninger til en by med 3500 innbyggere og lite penger. Og de kom plutselig. Vi bærer en stor byrde. Vi vil hjelpe, men vi trenger hjelp selv for å klare dette.

Lokal krise

Utfordringene ordføreren snakker om er velkjente for Tom Thorogood i FNs utviklingsprogram, UNDP, i Libanon. Det største programmet han har ansvaret for støtter sårbare libanesiske lokalsamfunn og sikter seg spesielt inn mot områder som Anjar: hvor befolkningen har økt kraftig og presset på grunnleggende tjenester er stort.

– Denne krisen utspiller seg lokalt. Snakker du med lokale ledere i Bekaa og andre steder så forteller de om en enormt presset situasjon. Mange av områdene med flest flyktninger er også blant de minst utviklede. De opplever et massivt press på infrastruktur

«Når jeg tenker på at mine døtre aldri vil få oppleve å leve i Syria... Det er enormt smertefullt.»

Osama Rateb, flyktning fra Syria

og grunnleggende tjenester.

FN-representanten understreker at den skjøre politiske og religiøse balansen i Libanon ligger som et bakteppe, og mange frykter at flyktningstrømmen kan skape uro og nye motsetninger.

– FNs fremste mål er å bidra til stabilitet i vertssamfunnene, slik at de bedre kan håndtere den store tilstrømmingen av flyktninger, sier Thorogood.

Han forteller om en økende forståelse blant internasjonale bistandsgivere om behovet for langsiktig bistand til Libanon, men at ting går sakte. Giverlandenes løfter utgjør i dag under 40 prosent av pengene FN ber om til Libanon.

– Det er mye snakk om å hjelpe flytningene der de er, men skal man det, må man også hjelpe Libanon. Og det må skje i et helt annet tempo og omfang enn i dag, sier Thorogood.

Gradvis forverring

Også professor Sami Salhab ved Saint Joseph University er bekymret for utviklingen. Han poengterer at de syriske flyktningene er i en svært vanskelig situasjon, men etterlyser en helhetlig handling både fra libanesiske myndigheter og det internasjonale samfunnet.

– Situasjonen er blitt forverret av manglende handlekraft og politisk krise i Libanon, samt manglende innsats fra den internasjonale samfunnet. Vi ser en gradvis forverring av relasjonene mellom vertssamfunnet og flyktningene. De første årene var libanesernes gjestfrihet stor og mange hadde sympati med syrerne. Myndigheten gjorde lite, men mange private gjorde en innsats for å hjelpe. Men situasjonen har endret seg, sier han.

Professoren nevner en fersk undersøkelse gjennomført av Saint Joseph University som viser at rundt 50 prosent av syrerne opplever at situasjonen deres i Libanon er i ferd med å forverres.

Samtidig føler halvparten av libaneserne seg utrygge i eget land. I likhet med UNDPs Thorogood understreker professor Salhab at det først og fremst er vanlige libanesere som merker krisen.

– Offentlige tjenester og infrastruktur var dårlig fra før. Når det da kommer et stort antall nye mennesker, blir situasjonen svært vanskelig. Basert på historiske erfaringer er mange også redde for hva et stort antall flyktninger vil gjøre med dette landet.

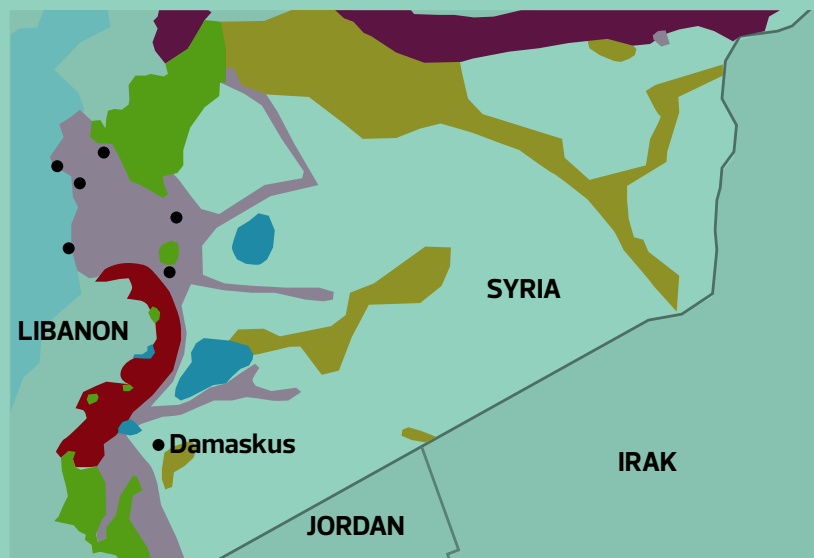
Mistet jobben

Effekten av over en million flyktninger har heller ikke vært positiv for den libanesiske økonomien. Ifølge Verdensbanken har arbeidsledigheten doblet seg på 3 år. UNDPs Thorogood sier at syriske flyktninger som regel er villige til å jobbe for langt lavere lønn enn libanesere. Dermed utkonkurrerer de libaneserne, noe som skaper arbeidsledighet.

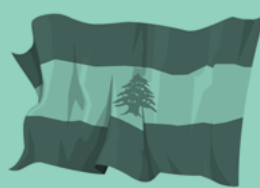
– Jeg må snart stenge verkstedet, sier Ayem Abou Faraj.

31-åringen står på gata utenfor bil-

Syria-krisen

Regime-kontrollert IS-kontrollert Kurdisk Tilstedeværelse av Hizbollah
Kontrollert av opprørere Russisk tilstedeværelse Utfordret av IS/opprørere

1,1 millioner libanesere lever i fattigdom

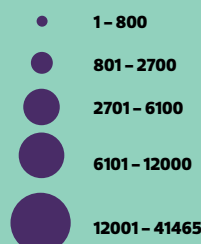

170 000 libanesere er blitt fattige som en direkte følge av Syria-krisen

7,5 milliarder er anslaget på hva flyktningkrisen koster Libanon årlig

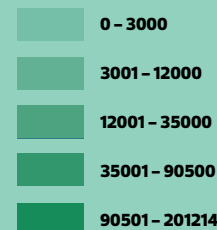
Syriske flyktninger

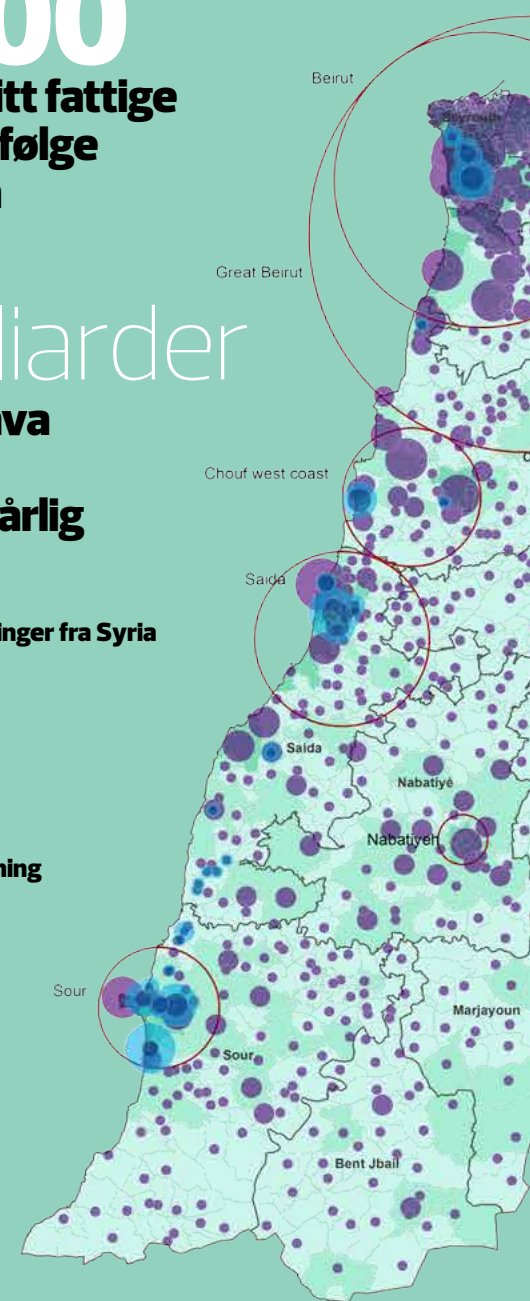
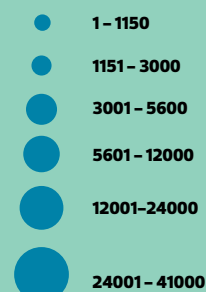
Palestinske flyktninger fra Syria

Libanesisk befolkning

Palestinske flyktninger

Libanon

■ Republikk som grenser til Israeli vest og Syria i nord og øst. Om lag 5,8 millioner innbyggere, hvorav rundt 1,8 millioner er flyktninger fra Syria, Palestina og andre land.

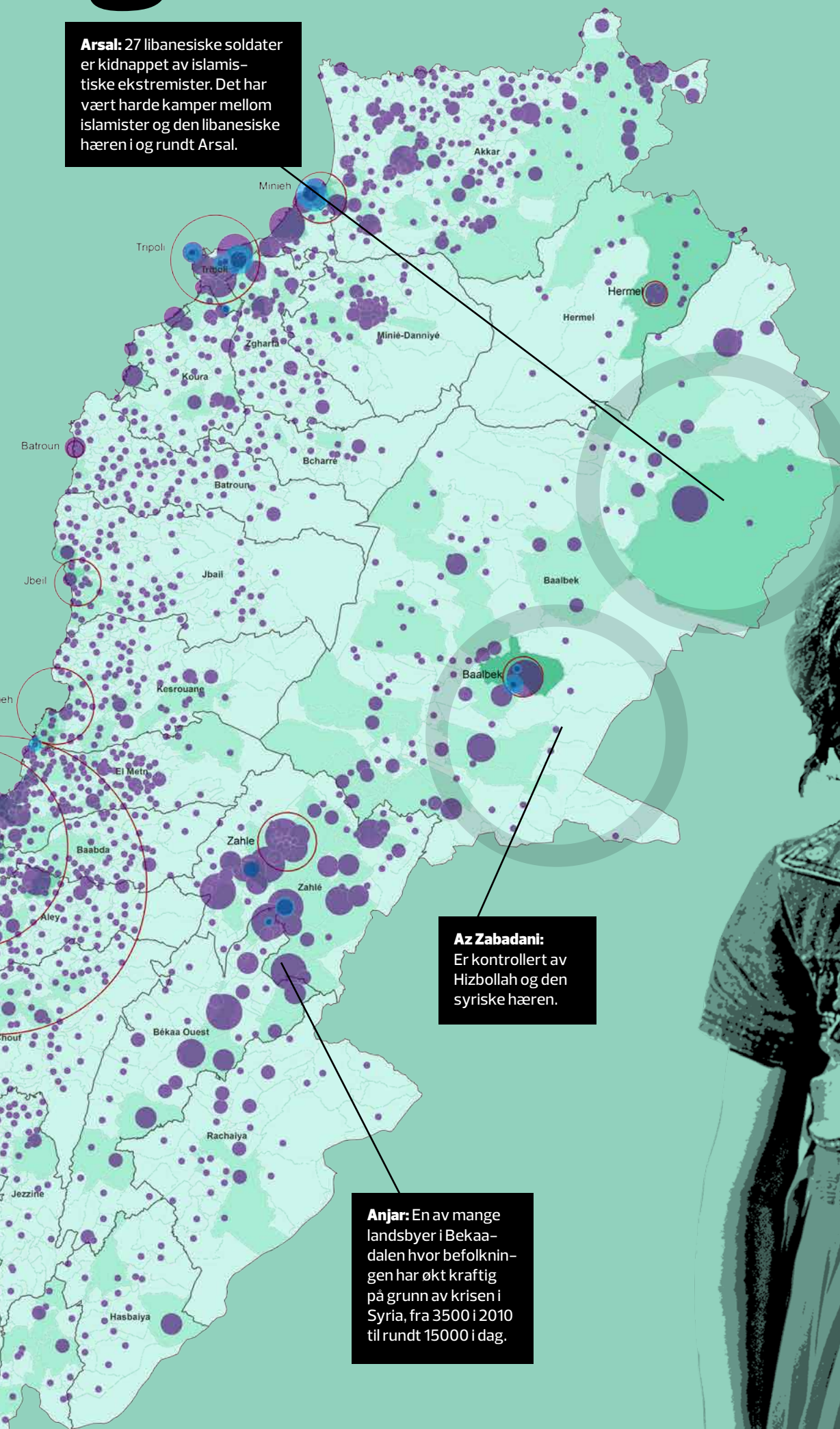
■ Selvstendig i 1943. Har et politisk system som søker å balansere mellom ulike deler av befolkningen; statsoverhodet må være maronittisk kristen, regjeringssjefen sunnimuslim og parlamentslederen sjia-muslim. For øyeblikket er det ingen president i landet.

■ Parlamentet har 128 medlemmer (halvparten kristne og muslimer)

■ Rundt 45 prosent av libaneserne er kristne, 55 prosent muslimer. Flertallet av flyktningene er sunni-muslimer.

og Libanon

Arsal: 27 libanesiske soldater er kidnappet av islamistiske ekstremister. Det har vært harde kamper mellom islamister og den libanesiske hæren i og rundt Arsal.

1,07 millioner syriske flyktninger er registrert i Libanon

30 % av flyktingene lever i uformelle leire og forlatte bygninger

70 % leier bolig

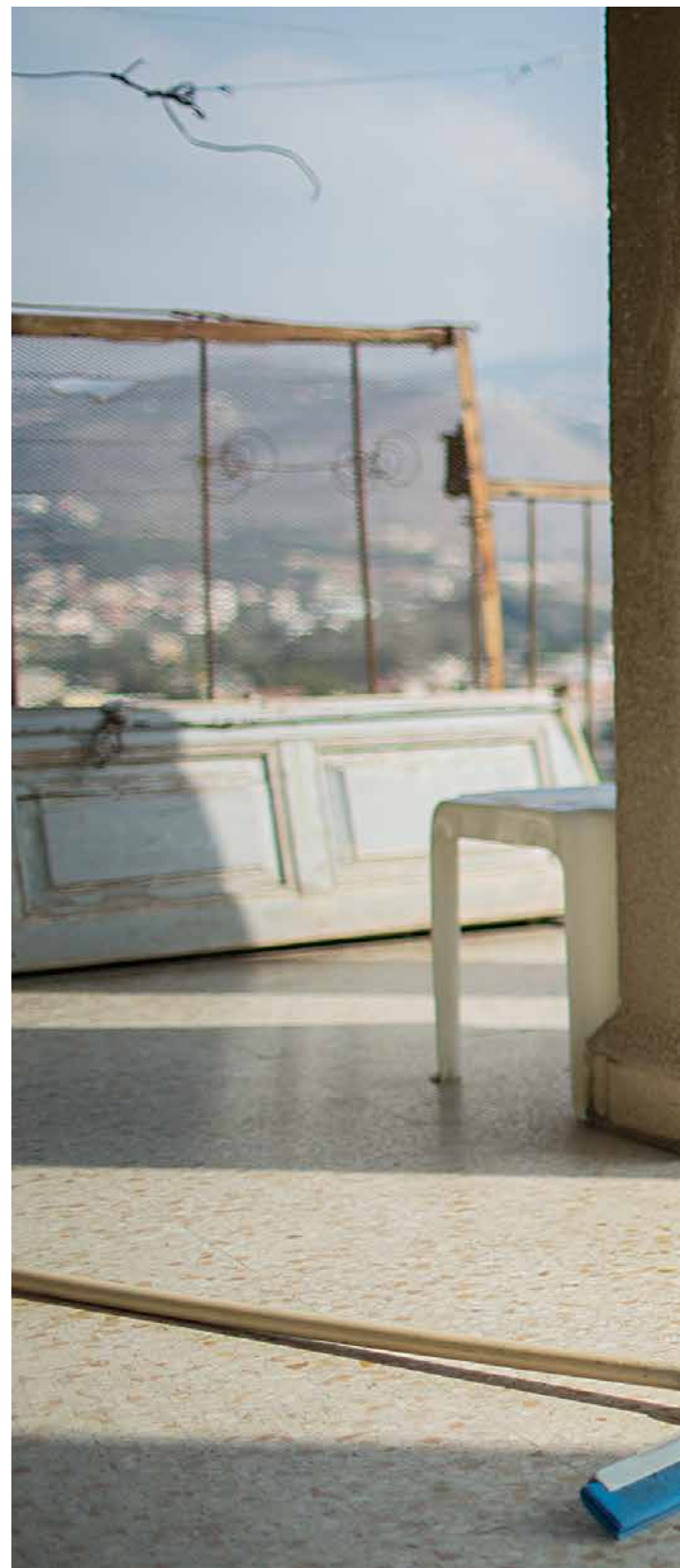
417 000 syriske barn i Libanon trenger skolegang

24 Tema: Flyktnings situasjonen i Libanon

Sju år gamle Asraa Mohammad fra Homs er en av 17 syrere i en klasse på 25 elever i fjellandsbyen Amioun sør for Tripoli. På skolen som før hadde 80 elever, er det nå 260.

Foto: Espen Røst

– At jeg må legge ned verkstedet gjør meg sint. Nå ser jeg ingen framtid i dette landet. Jeg forstår at syrere har det vanskelig, men de er for mange, de tar jobbene våre og de har vært her for lenge. De må dra fra Libanon, sier Ayem Abou Faraj.

Foto: Espen Røst

verkstedet sitt i Choueifat, en forstad til Beirut. Dette er tradisjonelt et område med mye industri. Befolkningen er i all hovedsak kristne eller drusere. Faraj er født og oppvokst her.

Han forteller at syriske flyktninger tar jobben både fra ham og mange andre.

– Her forleden så jeg bilen til en tidligere fast kunde stående inne på et verksted drevet av syrere nedi gata her. De er villige til å jobbe for nesten ingenting og vi vanlige libanesere kan ikke konkurrere med det. Det er håpløst!

Faraj forteller at han har jobbet som mekaniker siden han var tenåring. For åtte år siden kunne han endelig åpne eget verksted. Det er ikke en stor bedrift, bare en litt stor garasje. Det japanske merket Nissan er Farajs spesialitet. Han er sin egen sjef og eneste ansatte. Men selv om verkstedet ikke er stort, levde Faraj godt av det de første årene.

– Jeg tjente godt og hadde planer om å utvide. Men de siste årene har vært elendige. Syrere tar veldig mye av jobbene. De siste fire månedene har jeg ikke tjent noe, jeg lever på sparepenger nå.

Økt ledighet

Farajs situasjon er langt fra uvanlig. Verdensbanken anslår at 170 000 libanesere er havnet under fattigdomsgrensa de siste tre årene, hovedsakelig på grunn av arbeidsledighet. Libanons sentralbank anslår at flyktningkrisen så langt har kostet fattige Libanon minst 4,5 milliarder dollar årlig.

Noen libanesere tjener på flyktningstrømmen; som storbønder i Bekaa-dalen, eller folk som leier ut boliger, men det store flertallet libanesere føler først og fremst på de negative effektene. Slike som verkstedeieren Faraj. Nå setter han sin lit til to biler han håper å kunne selge. Kanskje kan de bli startkapital for noe nytt, muligens i utlandet.

Han forteller at Romania er en mulighet og spør om hva mekanikere tjener i Norge. Planen er å stenge verkstedet.

– At jeg må legge ned, gjør meg sint. Jeg er født og oppvokst her. Jeg hadde planer om å gifte meg, men det kan jeg glemme nå når jeg ikke har penger. Nå ser jeg ingen framtid i dette landet.

Verkstedeieren mener det nå er på høy tid at syrere drar fra Libanon.

– Jeg forstår at syrere har det van-

– Opp mot 1,5 millioner flyktninger. Det er selvsagt et for stort antall for et lite land som Libanon. Syrerne er en stor belastning på landets infrastruktur, på vann og kloakk og elektrisitet, sier guvernør Ramzi Nohra til Bistandsaktuelt.

Foto: Espen Røst

skelig, men de er for mange og de har vært her for lenge, sier han.

Avfallsproblem

Om man setter seg i bilen og kjører ut av Beirut - setter kursen nordover langs kysten, passerer man strandhotell etter strandhotell. Men etter halvannen times kjøring med vakker havutsikt, kommer man til Tripoli, landets nest største by. Her lever over halvparten av befolkningen i fattigdom. Vold mellom ulike sekteriske grupper er et stort problem.

Så sent som i 2014 var det harde kamper mellom militante islamister og den libanesiske hæren inne i Tripoli, et

titalls mennesker ble drept på begge sider. Byen er et godt eksempel på den kompliserte situasjonen i landet.

Ifølge FNs høykommissær for flyktninger bor det om lag 300 000 syriske flyktninger i Tripoli. Allerede før flyktningene kom eksisterte det skarpe konflikter i byen mellom ulike grupper: Sjiaer mot sunnier, sunnier mot alawitter, drusere og ulike kristne grupper. Store befolkningsgrupper er presset sammen i det samme trange eksistensgrunnlaget. Med flyktningenes ankomst øker presset på arbeidsmarkedet. Økt ledighet gir nye økonomiske problemer.

– Stor belastning

Bistandsaktuelt har fått audiens hos mannen som styrer det meste i det som heter region Nord i Libanon. Etter å ha passert de godt bevoktede murene til delstatsbygningen i Tripoli, møter vi en avmålt guvernør.

– Opp mot 1,5 millioner flyktninger. Det er selvsagt et for stort antall for et lite land. Syrerne er en stor belastning på Libanons infrastruktur, på vann og kloakk og elektrisitet. Vi har for eksempel et kjempeproblem med avfall, sier guvernør Ramzi Nohra.

Han viser til at Tripoli-området tid-

« Det er mye snakk om å hjelpe flyktningene der de er, men skal man det, må man også hjelpe Libanon. Og det må skje i et helt annet tempo og omfang enn i dag. »

Tom Thorogood, FN-representant i Libanon

Kusinene Asraa og Yamama Mohammad håper de snart kan reise tilbake til Homs, men Yamama savner også faren som ble kidnappet da hun var fire år. – Jeg håper han snart skal komme hjem, sier den sju år gamle jenta.

Foto: Espen Røst

ligere håndterte 350 tonn søppel om dagen. Nå er mengden doblet.

– Utdanningssystemet er overbelastet. Jobbmarkedet, som var dårlig fra før, er nå enda dårligere. Flyktingene gjør problemene verre, og som myndigheter har vi ikke ressurser til å hjelpe dem tilstrekkelig. Vi har begrenset kapasitet og er helt avhengig av hjelp for å takle denne krisen, sier guvernøren.

Han mener at flyktningsstrømmen også er en utfordring for stabiliteten i landet.

– Jeg vil ikke spå om framtiden, men på sikt er løsningen at de drar hjem igjen, fastslår han.

Fuller skoler

I innlandet sørøst for Tripoli ligger landsbyen Amioun, kjent for gode oliven og frisk fjellluft. De fleste av de rundt syv tusen innbyggerne som bor her er ortodokse kristne. Det er langt færre flyktinger her enn for eksempel i Bekaa-dalen eller i området rundt Tripoli. Men FN har like fullt registrert rundt 1000 hushold med syriske flykninger i Amioun, det vil si rundt 4-5000 personer.

I det lille klasserommet på den offentlige skolen i Amioun er det tegning

som står på timeplanen. De 25 elevene i klassen har fått i oppgave å tegne hus, og det er kun lyden av blyanter og viskelær mot papir som høres. Barna, i 7-8-årsalderen, sitter trangt, tre på hver pult, og det er satt opp en rekke med enkeltpulter i midtgangen. For et år siden var det 80 elever på skolen. Nå er det 260.

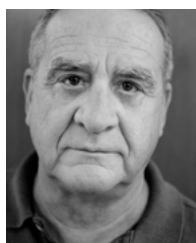
Den enorme økningen skyldes syriske flykningbarn. 17 av 25 elever i denne klassen er fra Syria.

– Tilstrømmingen av flykningbarn er en utfordring for skolen. Vi mangler blant annet utstyr. Men vi har fått noe bistand, blant annet til å pusse opp skolen, sier Yolla Mitri, som er rektor på skolen.

Doble skift

Med støtte fra internasjonale givere har Libanons myndigheter åpnet for at alle syriske barn i Libanon skal få tilbud om gratis skolegang fram til niende klasse. Skoler som den i Amioun fylles nå opp med syriske barn.

På mange skoler går barna i felles klasser. På andre skoler kjøres det doble skift, libanesiske barn på formiddagen og syriske barn på ettermiddagen. Språk er en utfordring. Syriske barn

Sami Salhab, professor i internasjonal og humanitær rett ved Saint Joseph University i Libanon.

Foto: Espen Røst

må ofte undervises på arabisk, i motsetning til fransk og engelsk som ofte brukes for libanesiske barn.

Totalt regner FN med at rundt 400 000 syriske barn i Libanon er mellom 3 og 14 og trenger undervisning. Mange av dem har mistet flere år med skole. Mange sliter også med traumer og spesielle utfordringer.

– Blir i Libanon

En av elevene på skolen i Amioun er Asraa Mohammad, fra byen Homs i Syria. Sjuåringen er en alvorlig jente. Hun forteller at hun liker fransktimene godt. Men aller best liker Asraa tegning, og hun drømmer om å bli maler når hun blir stor.

– Jeg savner Homs og håper vi snart kan dra tilbake. Der pleide jeg å leke gjemsel og hoppe tau, sier hun.

Asraa bor sammen med familien sin bare noen minutters gange fra skolebygningen. Der leier familien - far, mor, fire søsken, samt tante og hennes tre barn - to små rom. Det er nå fire år siden storfamilien forlot hjemlandet.

Lokal hjelp

– Vi er utrolig takknemlige for hvordan lærerne og rektor på skolen hjel-

per oss og barna. En ting er undervisningen, men de har også hjulpet oss med medisin og andre ting, sier Asraas mor, Kholoud Mohammad.

Vi sitter på gulvet i det ene av de to rommene. Mens en elektrisk vifte durer, forteller hun om flukten fra Syria, om hvordan hun og de fire barna måtte gå gjennom et minefelt. Om sin søsters mann, som ble kidnappet på åpen gate i Homs. Datteren på fire hadde vært sammen med han. En nabo leverte henne på døra. Hun gråt hysterisk. De har ikke fått livstegn fra søsterens mann siden.

Asraas far drev et bakeri i Homs, nå jobber han som dekkskifter i Amioun. Husleia tar nesten alt de tjener, og situasjonen er blitt enda vanskeligere etter at FN halverte støtten, fra 27 dollar i måneden per familiemedlem – til 13. To av barna er mye syke og de har ikke penger til medisin.

– Det er vanskelig her. Vi vil helst tilbake til Homs. Men der er det jo krig, og egentlig er det ingenting igjen som venter på oss der. Og Europa – vi har ikke penger til å komme oss dit. Dessuten er det farlig å dra. Foreløpig blir vi her. I Libanon, sier moren Kholoud. ■

Kina har ikke kjøpt opp store arealer landbruksjord i Afrika. Derimot har overføring av jordbruks-teknologi vært viktig i kinesisk bistand. Riseekspert Liu Jian studerer her veksten for kinesiske risvarianter på et forsøksfelt i Efenbenskysten. Foto: Ding Haitao / Corbis / NTB Scanpix

Knuser myter om Kinas

Kinesiske oppkjøp av jordbruksland i Afrika er av beskjedent omfang, og hensikten er ikke å sikre tilgang til mat og ressurser til egen befolkning. Det framkommer i en ny bok som avkrefter myter om kinesiske «landran». **Av Asle Olav Rønning**

I 2008 meldte internasjonale medier at det kinesiske telekomselskapet ZTE hadde kjøpt tre millioner hektar land i Den demokratiske republikken Kongo (DRC) for å dyrke palmeolje. Oppkjøpet ble framstilt som et bevis på at Kina var i ferd med å skaffe seg kontroll over store landarealer i Afrika: Målet skulle være å sikre ressurser til en hjemlig kinesisk økonomi på høygr.

Investeringen ble omtalt av en rekke kilder – i det velrennomerte tidsskriftet *The Economist*, i rapporter fra solide forskningsinstitusjoner, av FNs spesialrapportør for retten til mat og i utspill fra frivillige organisasjoner og aktivister verden over.

I realiteten var det hele et luftslott og det ble aldri etablert noen kinesisk gigantplantasje i det indre av DRC. Medieomtalen var basert på opplys-

ninger fra entusiastiske aktører på kinesisk og kongolesisk side, men manglet substans.

De store planene fordampet, blant annet på grunn av at det manglet veier og annen infrastruktur i regionen. Det hele endte med noen få hundre hektar med oljepalmer. Likevel fikk det påståtte kinesiske landranet et langt liv i internasjonale databaser, i rapporter og på internett.

Vil skille myter og fakta

Historien brettes ut i den nye boka «*Will Africa Feed China?*», skrevet av professor Deborah Brautigam, som leder China Africa Research Initiative ved Johns Hopkins University i Washington DC.

Brautigam er en ledende ekspert på kinesisk bistand og investeringer i Afrika. Hun har tatt mål av seg å skille

Deborah Brautigam, professor og leder for China Africa Research Initiative ved Johns Hopkins University i Washington.

Foto: Kaveh Sardari

myter fra fakta når det gjelder Kinas investeringer i afrikansk landbruk.

Boka er også en slags reiseskildring fra hennes reiser på kryss og tvers av det afrikanske kontinentet. På sine reiser og gjennom kildestudier finner forskeren ut at flere av de påståtte kinesiske investeringene i Afrikas landbruk kommer i samme kategori som palmeoljeinvesteringen i DRC.

De har aldri blitt realisert. Andre har blitt virkeliggjort, men ofte i mye mindre omfang enn det media, forskere og frivillige organisasjoner har rapportert.

Begrenset omfang

– Selv om et økende antall kinesiske selskaper innen kommersielt landbruk har vært på leting etter investeringer i Afrika, har denne interessen så langt ikke manifestert seg i omfattende investeringer i land, slås det fast i boka.

Den rommer en oversikt over faktiske investeringer som kinesiske selskaper hadde gjort i afrikansk landbruk til og med 2014. Ifølge denne var det reelle omfanget av slike avtaler i underkant av 250 000 hektar, fordelt

på hele kontinentet.

250 000 hektar tilsvarer det samlede jordbruksareal i de tre norske fylkene Hedmark, Oppland og Buskerud, eller *mindre enn én promille av Afrikas dyrkbare areal*.

Halvparten av de faktiske kinesiske investeringene er i ett land, Kamerun. Resten er fordelt på en håndfull afrikanske land, som Togo, Zambia, Mali, Angola, Tanzania og Ghana.

Ingen sentral plan

Brautigam har også sett på hvilken rolle kinesiske myndigheter har. Er det slik at myndighetene i Beijing prøver å styre investeringer for å sikre Kina tilgang til afrikansk jord og dermed trygge Kinas matsikkerhet?

Nei, konkluderer forskeren. Hun

« 250 000 hektar tilsvarer jordbruksarealet i Hedmark, Oppland og Buskerud, eller mindre enn én promille av Afrikas dyrkbare areal. »

Kina og afrikansk landbruk

■ I 2007/2008 steg de globale matvareprisene til himmels. Interessen for å investere i produkter som palmeolje, mais og soya for biodrivstoff økte kraftig.

■ Internasjonale medier meldte at kinesiske selskaper var i ferd med å kjøpe opp eller leie store arealer i Afrika.

■ Mange mente at Kina ville sikre seg matjord for produksjon av mat for egen befolkning.

<<landran>> i Afrika

viser til at kinesiske selskaper innen kommersielt landbruk, i likhet med selskaper i andre bransjer, har vært oppmuntret til å øke sine investeringer utenlands.

Men det er foreløpig ikke noe som tyder på at kinesiske myndigheter har en bevisst politikk for å sikre Kina matjord i Afrika.

Brautigam skriver at de to store statlige kinesiske finansieringsinstitusjonene China Eximbank og China Development Bank til nå har vært

mye mer aktive i å støtte afrikanske lands investeringer i eget landbruk og matindustri enn i å løfte fram kinesiske landbruksinvesteringer i Afrika.

I praksis viser det seg også at investeringene ikke er innrettet for å sende mat hjem til Kina. De kinesiske selskapene som har etablert seg i Afrika produserer som oftest for det lokale afrikanske markedet i det landet de er etablert. I andre tilfeller produserer de tradisjonelle afrikanske eksportvarer for verdensmarkedet.

Jordrettigheter

Brautigam mener også det er god grunn til bekymring for om småbøndernes interesser blir ivaretatt i møtet med investorer, enten de er utenlandske eller kinesiske. En utfordring er at rettighetene til jordbruksland i mange afrikanske land kan være kompliserte – og mer kompliserte enn det myndighetene i landene vil ha det til.

Boka gir eksempler på at kinesiske selskaper i liten grad tar hensyn til det-

te. Det har i noen tilfeller gitt konflikter.

– Kinesiske selskaper har som oftest ikke akseptert at bedrifters samfunnsansvar krever mer enn uten spørsmål å ta lokale myndigheter på ordet når de sier at tildelt land er «eid av staten» eller uten eiere, skriver Brautigam.

Om ikke kinesiske investorer tar et selvstendig ansvar for å undersøke eierforhold til jord, vil de fortsatt bli møtt med protester og lokal motstand, mener hun. ■

Kinas største faktiske investeringer i landbruk i Afrika

		Hektar leid	
1. Kamerun	GMG Global/Sinochem	104 555	gummiplantasjer
2. Mali	CLETC* og Malis regjering	25 174	sukkerrør
3. Mosambik	Hubei Liafeng/Wanbao	20 000	risdyrking
4. Madagaskar	Sucoma (Complant**)	29 470	sukker og ris
5. Zimbabwe	Anhui SFAC**	10 000	hvete og soya

* China Light Industrial Corporation for Foreign Economic and Technical Co-operation.

** China Complete Plant Import and Export Corporation

*** State Farm Agrobusiness Corporation i provinsen Anhui

Kilde: D. Brautigam: «Will Africa Feed China?»

Påståtte kinesiske land-investeringer i Afrika

	Rapportert omfang	Faktisk omfang 2014
1. DR Kongo, Equateur province	3 millioner hektar	200 hektar
2. Zambia, Northern province	2 millioner hektar	0
3. Zimbabwe, Nuantesi Ranch	101 171 hektar	0*
4. Mali, Office du Niger	100 000** hektar	0
5. Senegal, sted ikke oppgitt	60 000 hektar	0

Tallene er for leid areal, som oppgitt i internasjonale databaser, rapporter eller forskningslitteratur, i perioden 2000–2014.

* Et kinesisk firma er kontraktør for utbygging, men skal ikke leie jord.

** Et kinesisk firma sto for bygging av omstridt vanningsanlegg, men kinesiske interesser har ikke investert i land i dette prosjektet.

Kilde: D. Brautigam: «Will Africa Feed China?».

«Det spiller ingen rolle hva valgresultatet blir»»

Det er de samme folkene som styrer Myanmar nå som i militærjuntaens tid. De er bare mer sofistikerte i sine relasjoner med andre land, mener journalist og forfatter Bertil Lintner. Han tror valget 8. november vil medføre få endringer. **Av Espen Røst**

Det blir ikke demokratiske valg. Først og fremst fordi 25 prosent av setene i parlamentet allerede er forbeholdt militæret. «Militærpartiet» USDP trenger da bare 26 prosent av stemmene for at de militære skal ha et rent flertall i parlamentet, sier han.

Den svenske Myanmar-kjenneren mener at regimet i tillegg vil ta i bruk et helt sett av tiltak i en skjult kampanje for å underminere opposisjonens oppslutning.

– For eksempel har de inngått samarbeid med ulike militser som kontrollerer store etniske områder. I disse områdene tillates ikke Aung San Suu Kyis parti NLD å drive valgkamp. Det er også igangsatt enorme kampanjer mot opposisjonen, blant annet på sosiale medier. Dette er bare noen av en lang rekke eksempler på urent spill i det som best kan omtales som et svært dårlig klima for demokrati, sier Bertil Lintner til Bistandsaktuelt:

– Men la oss si – *for the sake of argument* – at det skulle bli et fritt og rettferdig valg. Systemet er likevel skrudd sammen slik at de tre viktigste departementene og ministerpostene i regjeringen er forbeholdt militæret. Det gjelder forsvarsdepartementet, innenriksdepartementet, som kontrollerer politiet, og *Ministry of Border Affairs*. Så de tre viktigste ministerpostene avgjøres ikke av hvem som måtte sitte i parlamentet. I tillegg har de militære kontroll med alle delstatsmyndigheter. Systemet er altså per definisjon udemokratisk, og da spiller det ikke noen rolle hva valgresultatet blir.

– Så tenker du at det ikke burde avholdes valg?

– Nei, nei, det sier jeg ikke. Det er viktig at partiene og folket kan få si hva de mener, at deres stemme blir hørt, og at de kan holde politiske møter. Men det er ikke mange i Burma som har illusjoner om at valget skal føre til et demokratisk gjennombrudd.

– Men tror du Aung San Suu Kyis parti NLD kommer til å gjøre et godt valg?

– Ja, det tror jeg, i kraft av at de får mange stemmer. Men jeg tror ikke det vil føre til at de kan bygge en regjering.

– Men la os si at NLD gjør et brakvalg. Kommer militæret da til å vedkjenne seg det resultatet?

– Om NLD skulle bli det største partiet, tror jeg ikke militæret vil foreta seg noe umiddelbart – det ville ta seg dårlig ut overfor verdenssamfunnet. Men vent en måned eller to, og se hva som skjer da. Ved et slikt resultat vil det komme en eller annen form for manipulasjon. De militære har helt sikkert en plan A, en plan B, en plan C.

– Hva kan det innebære?

– Det kan være at de sier at valgresultatet er ugyldig av en eller annen grunn – at det må holdes nyvalg. Eller de kan inngå i en slags koalisjon med eksempelvis NLD. Det er i og for seg ikke utenkelig. Men Tatmadaw (militæret; *journ.ann*) vil da uansett sitte med de tre viktigste departementene, mens NLD kan få ansvar for helse, utdanning, jordbruk og fiske. Dette er ikke uviktige departementer – men det er ikke noe som kommer til å rukke ved det bestående. At Tatmadaw skulle si «vi tapte valget, sånn er livet» og ta konsekvensene av et slikt valgresultat – det er utenkelig.

Et status quo

– Du har uttalt at grunnloven er skreddersydd for et status quo, hva mener du med det?

– Da snakker jeg om at militæret har 25 prosent av alle setene i parlamentet, samt at de har vetorett. Vil man endre på en paragraf i grunnloven, må da mer enn 75 pro-

Journalist og forfatter Bertil Lintner har fulgt situasjonen i Myanmar i mer enn 35 år. Han mener mange vestlige land overvurderer mulighetene til å øve innflytelse på regimet i landet. 8. november er det nasjonale valg.

Foto: Espen Røst

sent stemme på et slikt vedtak. Det innebærer alle folkevalgte (også tidligere militære) og flere som sitter i parlamentet fra de militære. De militære kontrollerer rett og slett parlamentet, og de kan beholde maktbalansen slik den har vært – et status quo.

– Kan dette valget likevel være et lite steg på vei mot et demokrati?

– Jeg tenker først og fremst at det er andre ting som er viktigere for et demokratisk Burma enn valget. For eksempel at det nå vokser frem en fri og uavhengig presse og et sivilsamfunn med en rekke organisasjoner som gjør et veldig godt arbeid. Man må begynne på grasrota for å endre den politiske kulturen.

– Det bringer oss over på mitt neste spørsmål: Du har vært kritisk til det internasjonale samfunnets, og Norges, tilnærming til reformprosessen i Myanmar de siste årene?

– Norge har en lang historie med å støtte det burmesiske sivilsamfunnet. Men jeg tror man har vært for optimistiske til regimets «nye åpenhet». Det virker som om Norge har snudd 180 grader, og bruker alle sine ressurser på landets myndigheter. Det er merkelig, for om man skal endre et samfunn, må arbeidet starte blant folket. Men dette er ikke bare Norge, det gjelder så mange av bistandslandene som jobber i Myanmar.

– Er det feil å samarbeide med et regime som er i ferd med å åpne seg opp etter mange års isolasjon?

– Nei, men det kan ikke skje på bekostning av samarbeid med sivilsamfunnet, som Norge gjør nå, sier Lintner og trekker frem Tsjekkia og Sverige som to land som i større grad har distansert seg fra myndighetene i sitt utviklingsarbeid med Myanmar.

Manipulerer omverdenen

– Men tror du ikke Norges engasjement i Myanmar forplikter regimet på noen måte?

– Det er mange vestlige land som overvurderer sin mulighet til å øve innflytelse på regimet i Burma. Man må ha det klart for seg at disse mennene har styrt et diktatur siden 1962. Dette er stolte personer som ikke tar ordre fra noen. Når de samarbeider med utenforstående, skjer det på deres egne pre-

misser. De lar seg ikke påvirke av hva en europeer kommer og forteller dem – det gir de blanke faen i. Man skal dessuten ikke undervurdere deres intelligens, deres evne til å manipulere omverdenen.

– Men hva er forskjellen på det regimet som styrte før og det som har makta nå?

– Det er ingen forskjell. Det er akkurat de samme folkene. Thein Sein er ikke et nytt ansikt; han var statsminister under den siste junta regjeringen – nå er han president. Han har bare byttet tittel og klær. Det som er nytt i Burma, er en mer sofistikert måte å styre landet på og en mer sofistikert måte å traktere sine relasjoner med andre land. Burma er selvfølgelig mer åpent nå enn for ti år siden, men man må være klar over at den «åpenheten» har sine begrensninger og at regimet bare har funnet nye måter å opprettholde sin makt på.

– Fredsprosessen er et hett tema i omtale av Myanmar, men du sier «det er ingen prosess». Kan du forklare?

– Det er ikke snakk om noen fredsavtale, men en våpenhvileavtale, og det skjer mens det pågår harde kamper mellom militæret og etniske grupper flere steder i landet. I en normal fredsprosess starter man med å slutte å skyte på hverandre. Så prater man om de politiske bakgrunnene årsakene til konflikten, forsøker å finne en løsning og skriver under en avtale. I Burma vil man at alle skal skrive under på en avtale først, for så å begynne med politiske samtaler. Det er jo helt bakvendtland, dømt til å mislykkes, sier Lintner og poengterer:

– Hvor var senior-general Min Aung Hlaing da man egentlig skulle skrive under en nasjonal våpenhvileavtale den 9. september i år? spør han og svarer selv:

– Han var i Israel for å kjøpe mer våpen.

– Det er snart valg, la oss oppsummere: hvem er president i Myanmar i 2016?

– La meg svare slik: Jeg har gjennom mange år hatt en bekjent, en sønn av en tidligere nå avdød general. Jeg stilte ham, som kjenner det militære systemet svært godt, det noe naive spørsmålet om han trodde de militære styrkers øverstkommanderende Min Aung Hlaing selv hadde ambisjoner om å innta presidentkontoret etter valget i 2015. Da svarte han:

«Nei. Hvorfor skulle han ønske å bli president? Da mister han jo makten». ■

Sett fra sør av Fabeha Monir

Mobilen forandrer Bangladesh

I BANGLADESH HAR alle, fra bønder til forretningsmagnater, én eiendel felles: mobiltelefonen. Faktisk ville Bangladesh neppe ha opplevd den økonomiske fremgangen som de nå gjør, dersom mobilen ikke hadde blitt gjort tilgjengelig for folk flest. Nesten åtte av ti innbyggere har nå en mobiltelefon tilgjengelig.

Hushjelpen min, Romila (30), som har en månedslønn på 2000 taka (drøye 200 norske kroner), har en mobiltelefon. Om det skulle dukke opp noe uforutsett, ringer hun meg og sier at hun ikke kan komme på jobb. Denne korte telefonsamtalen sparer meg tid, mens hun slipper å stresse eller være redd for å miste jobben.

I Bangladesh finner du knapt unge mennesker, kvinner som menn, som ikke har mobiltelefon. De bruker den for å holde kontakt med venner og familie, få tida til å gå, høre musikk på radio, spille, surfe på nettet, chatte eller være på Facebook. Alt mulig.

Det gjelder også de litt eldre. Nylig snakket jeg med sjåføren Sagar (45). Han bruker mobilen til å finne ulike kjøreruter og for å holde seg oppdatert på trafikkmeldinger. Ved å bruke Google Maps finner han raskt snarveier hvor han kan slippe den verste trafikken i Dhaka.

I DHAKA HAR også alle som kjører rickshaw mobiltelefon, og mange av dem har også en mobil bankkonto. Rickshawsjåføren og pendleren Safiqul Islam er en av dem som har det.

– Jeg sendte nylig penger fra Dhaka med min mobil, og kona mi mottar dem på sin mobil i Gai-bandha. Pengene bruker hun til utdanning for barna våre, kan han fortelle.

I Bangladesh er ikke mobiltelefonen kun et kommunikasjonsmiddel lenger. Sentralbanken i landet har så langt gitt 28 banker tillatelse

«Jeg sendte nylig penger fra Dhaka via mobilen. Kona mi mottar dem på sin mobil, hjemme i landsbyen.»

til å opprette mobilbank. 19 av dem har allerede startet opp. En internasjonal nettside for forskning og utvikling av mobilt nett gjorde ifjor en undersøkelse av mobiltelefonbruk. Undersøkelsen viser at antallet som bruker mobiltelefon i Bangladesh nå er oppe i 100 millioner. Det betyr at Bangladesh er nummer 14 på lista over nasjoner med flest mobilbrukere.

SELV OM mobiltelefoner også kan gi høy status, er den nå blitt en del av alles tilværelse. I utkantstrøk har både bønder og fiskere mobiltelefon nå, i alle fall én i hver familie.

Rahim Mia har et småbruk hvor han dyrker te og han mener mobilen har hjulpet ham mye. – Etter jeg har plukket tebladene, ringer jeg til tefabrikken og ber dem komme og hente. Før måtte jeg gå én og en halv mil bare for å fortelle dem at avlingen var klar til avhenting.

Takket være denne lille dingsen, har livet blitt mye lettere for folk både på landet og i byen. Ja, mobilen har utvilsomt bidratt til mer velstand i Bangladesh. Nå har så å si alle tilgang til Internett gjennom sine smarttelefoner. Kort sagt har folk verden i lomma. Bangladeshs økonomi ville aldri ha vokst så kraftig som den gjør nå, hadde det ikke vært for mobiltelefonen. ■

Fabeha Monir er frilansjournalist og bor i Dhaka.

(Norske Telenor er, gjennom Grameen Phone, en av de store mobilselskapene i landet. Red.anm.)

Rickshawsjåføren Safiqul Islam snakker med kona si som bor på landsbygda.

Foto: GMB Akash

Meninger

Er gratis skole til barnas

Av Jan Arild Snoen

Enhver ny regjering har sin egen prioritering i bistandspolitikken. Eller rettere sagt, i Norge har vi ikke skjønt at det frikvarteret fra virkeligheten som oljerikdommen har gitt oss, går mot slutten.

Så det er egentlig ikke snakk om prioritering: Bare å velge hvilket område som skal få *mer* penger, i tillegg til alle gamle prioriteringer som videreføres.

Den blå regjeringen har valgt å markere seg på utdanning, og la i juni ifjor frem sin stortingsmelding «Utdanning for utvikling». Her står det blant annet: *«Et grunnleggende prinsipp for Norges innsats er at grunnutdanning skal være gratis og tilgjengelig for alle.»* Og senere at regjeringen skal *«arbeide for delmål om gratis grunnutdanning av høy kvalitet for alle»*.

Men hva om dette tilsynelatende prisverdige delmålet står i veien for *det egentlige målet* – at barn og unge i fattige land får seg en utdanning der de faktisk lærer noe?

I sterk vekst

Tidsskriftet The Economist trykket 1. august i år en lengre artikkel om privatskoler som retter seg mot lavinntektsgrupper i fattige land. Dette er en sektor som er i sterk vekst i Afrika og Sør-Asia. Veksten skyldes i hovedsak at de offentlige skolene – med gratis utdanning – er for dårlige. Flere og flere, også stadig flere fattige, velger nå i stedet å betale en liten sum penger for å ha sine barn på private skoler.

De offentlige skolene er plaget av streiker, eller at lærerne rett og slett ikke møter opp. Economist viser til en studie fra Verdensbanken der lærerne i en del afrikanske land var borte 15-25 prosent av tiden. Tidsskriftet viser også til at private billige skoler ligger i front når det gjelder å ta i bruk ny teknologi. Dette bremses i offentlige skoler der lærere og deres fagorganisasjoner gjør alt de kan for unngå tiltak som fører til mer kontroll

med hva de gjør og reduserer behovet for lærere.

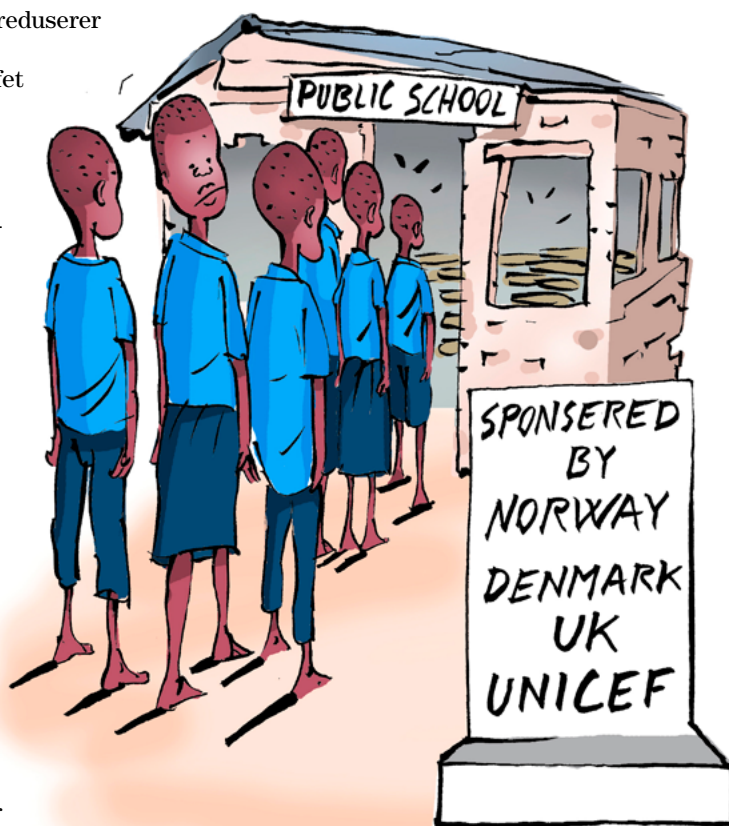
Kenya avskaffet skolepenger i 2003. Av samme grunn fremhevet Unicef Kenya som et eksempel til etterfølgelse. Bistandsmidlene strømmet på. Men kvaliteten i landets offentlige skoler var og er så dårlig at dette har ført til en kraftig vekst i private skoler.

Bedre resultater

En studie fra *Africa Growth Initiative* ved Brookings Institution viser at privatskolene har vesentlig bedre resultater enn de offentlige, også etter å ha justert for sosioøkonomisk bakgrunn, og selv om de har lavere utgifter. Dessuten er det ikke slik at de «gratis» skolene egentlig er gratis. De tar gjerne betalt for uniformer, bøker og utstyr. Og selv om mange av de fattigste ikke tar seg råd til skolepenger, klarer en ikke ubetydelig del å finne rom for dette.

Economist konkluderte: *«I valget mellom en gratis offentlig skole der lite undervisning foregår og en privat skole der deres barn faktisk kunne komme til å lære noe, vil foreldre som kan skrape sammen skolepengene hoppe på det siste.»*

Årets Nobelprisvinner i økonomi Angus Deaton trakk i en artikkel for Project Syndicate i september 2013 frem at en grunn til at bistand ikke virker særlig godt er at den *undergraver ansvarliggjøringen av staten*. En regjering som skattlegger sine innbyggere og til gjengjeld tilbyr tjenester, må stå ansvarlig. Tilsvarende vil foreldre som betaler skolepenger –

selv de små summene vi her snakker om, gjerne noen få dollar i måneden, kunne stille krav.

Brookingsforskeren Mwangi S. Kimenyi gjør seg lignende tanker og skriver om de kenyanske privatskolene: *«Å unnlate å levere resultater er umulig, selv for de billige private skolene. Profittmotivet og konkurranse er viktige kilder til forbrukermakt».*

Dilemma

En forskergruppe (Ashley, m.fl.) gikk i fjor gjennom tilgjengelig forskning på billige privatskoler i utviklingsland, på oppdrag fra det britiske bistandsdepartementet. De fant sterke bevis på at undervisningen var bedre i

privatskoler. De fant dessuten moderate bevis på at læringsresultatet var bedre der og at de har lavere kostnader.

Forskerne ble senere kritisert av privatskolevennlige Tooley og Longfield for å ha feiltolket og feilpresentert en del av den underliggende forskning.

Det kan se ut til at vi står overfor et dilemma: **Gratisprinsippet gir flere tilgang til utdanning, men denne utdanningen er av dårligere kvalitet enn der det kreves litt skolepenger.**

Bedre uten bistand?

En naturlig konklusjon ville være å

Månedens
spatist

Elisabeth Rasmusson

Line Hegna

Jan Arild Snoen

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

■ DEBATT

Ja takk, begge deler

Med nødhjelp bistår vi et lokalsamfunn på kort sikt. Med utviklingshjelp bistår vi på lang sikt. Nå må vi bygge bro mellom det kortsiktige og langsiktige, skriver Sven Mollekleiv og Elhadj As Sy i Røde Kors.

■ DEBATT

Bry seg om Mali?

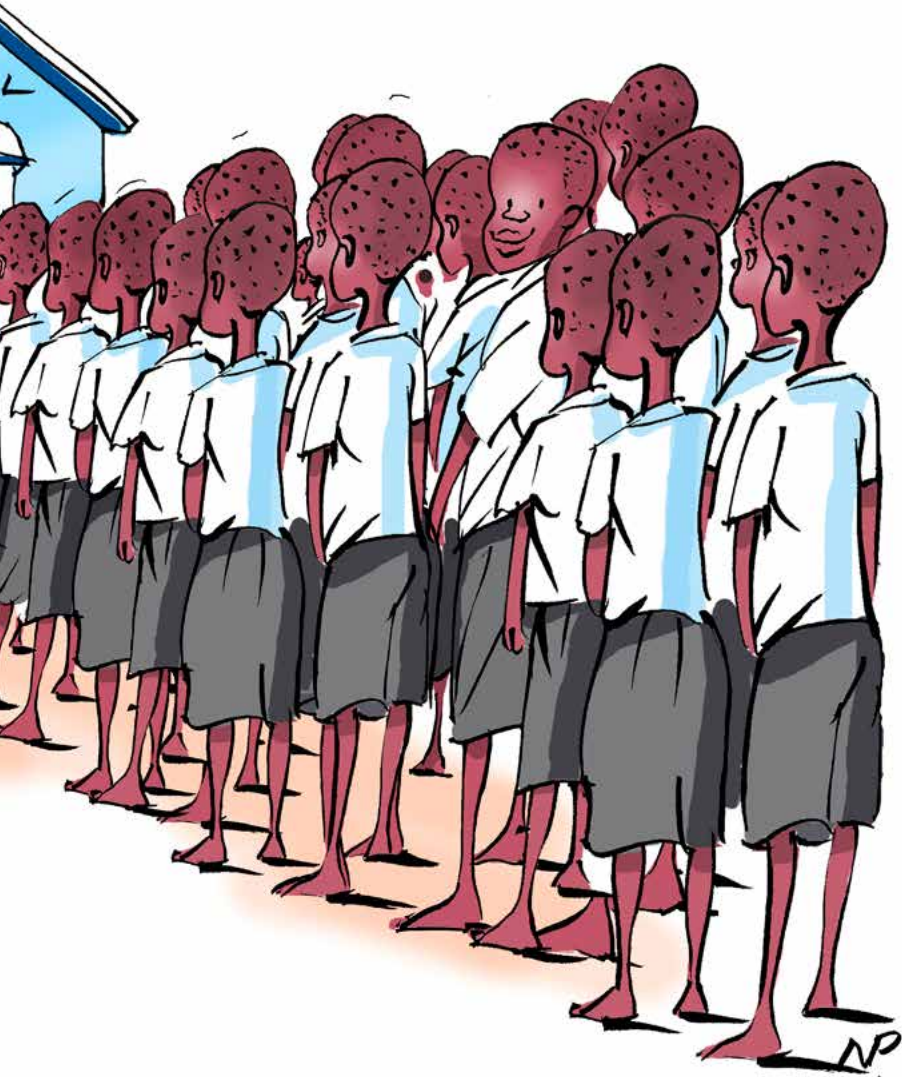
Volden mellom opprørsgruppene i Nord-Mali har økt de siste månedene, til tross for at det er mindre enn et halvt år siden en fredsavtale ble undertegnet. Dessverre kan en slik avtale sjelden garantere langsiktig stabilitet og fred, skriver leder i OECDs utviklingskomite, Erik Solheim.

■ DEBATT

Fornybar energi

Det vil ikke være tilstrekkelig å basere seg på fornybar energi som eneste energikilde, skal vi nå FNs nye bærekraftsmål om fattigdoms- bekjempelse og utvikling, skriver Norfund-direktør Kjell Roland.

beste?

konsentrere norsk bistand om de aller fattigste, som ikke kan betale selv det minste i skolepenger. Og snarere enn å putte bistanden i et offentlig skolesystem som fungerer dårlig, bør støtten kanaliseres slik at de fattigste kan gå på privatskoler. Men i stortingsmeldingen «Utdanning for utvikling» fra i fjor er ikke privatskoler nevnt med et ord.

Eller kanskje det rett og slett er slik at utdanningssystemet i fattige land leverer bedre resultater dersom bistandsindustrien holder seg unna, og det enkelte land tar ansvaret for å utvikle en blanding av betalingskoler, nonprofit og offentlige skoler som må konkurrere om elevene? ■

« Kan det faktisk være slik at utdanningssystemet i fattige land leverer bedre resultater hvis bistandsindustrien holder seg unna? »

I denne spalten vil fire samfunnsdebattanter ytre seg om globale spørsmål. I denne utgaven er det journalist og debattant Jan Arild Snoen. Han er journalist i nett-tidsskriftet Minerva.

Morten Jerven

Kommentar Eva Bratholm

Verdens «to do»-liste

SHAKIRA OG PAVEN er med. Det er Ban Ki-Moon, Malala og Erna Solberg også. Men hvordan få resten av verden til å omfavne FNs nye bærekraftsmål?

Dette var tema på et internasjonalt møte for kommunikasjonsfolk nylig. Forsamlingen var litt spørrende og avventende. Alle var litt overveldet av de 17 store målene og de 169 delmålene.

De nye målene ble lansert i New York i slutten av september, til akkompagnement av Beyonce, Pearl Jam og Coldplay. En lang og omfattende prosess hadde gått forut for dette, og til manges overraskelse, ble FNs 193 medlemsland enige om en oppfølging av Tusenårsmålene som gikk ut i 2015.

«PRATEKLUBBENS SUKSESS» SKREV Aftenposten om de nye målene. Og de er intet mindre enn en arbeidsplan fram til 2030, en verdens «to do»-liste.

Det er lett å avfeie og latterliggjøre Bærekraftsmålene. De er jo bare en opprømsing av uforpliktende velvilje på mange områder, mens verden går sin skjeve gang, med markedet, politikken og religionen som styrende krefter.

Under lanseringen av målene påpekte Amnesty Internationals generalsekretær Salil Shetty at det er et stort gap mellom den verden vi er i, og den vi ønsker.

– Du kan ikke hevde å støtte bærekraftig utvikling når du ikke vil redusere de rikes forbruk eller overføre teknologi. Du kan ikke la dine selskaper bruke skattesmutthull og samtidig være mot

korupsjon, sa Shetty.

Det er ingen grunn til å være naiv og ikke se innse at motkreftene er sterke, men det er likevel viktig med normative signaler. For eksempel er mål nr. fem om full likestilling og myndiggjøring av kvinner og jenter, en tydelig beskjed om retning.

MEN HVORDAN FÅ målene ut? De er ikke akkurat tabloide – og ikke noen «kioskvåltare», som svenskerne sier. Ett av forslagene er å bombardere verden med dem. Få dem på brusflasker, frimerker, bussbilletter og overalt på sosiale medier.

Et annet forslag er å etablere en ordning med «goal keepers», kjendiser som skal rapportere om hvorvidt målene blir nådd. Til dette kan det innvendes at en målvakt vanligvis er en som sørger for at det ikke blir mål. Men uansett, ordet «goal» kan brukes i mange positive sammenhenger.

Arrangementer, kampanjer, skoleturneer og superhelter – det gjenstår å se hva som blir verktøyene denne gangen. Det kan ta tid.

TUSENÅRSMÅLENE SOM BLE lansert i år 2000 fikk først vind i seilene de siste årene før deadline i 2015. Da ble det klart at veldig mye var oppnådd, riktig nok av flere årsaker enn at de var FNs mål. En halvering av barnedødelighet fra 1990 til 2015 var unikt i verdenshistorien. Resultatet på skolefeltet: Ni av ti barn går på skole. Kvaliteten på skoletilbudet er variabelt, men uansett var det et sprang framover.

I dette perspektiv er det bare å sette i gang. Tida går fort til 2030. ■

Mer enn hundre land markerte FNs nye bærekraftsmål den 24. september. I Oslo ble målene markert ved at stortingsbygningen ble lyssatt med budskapet #LightTheWay, som er slagordet i den globale kampanjen for målene.

Foto: Jon Olav Nesvold / NTB Scanpix

32 Portrettet

På cruise med Gro

Gro Lindstad: Kjent som feminist, SV-er, homoaktivist og hardtslående debattant. Hvem skulle trodd at hun har fortid som Høyre-politiker i hvit uniform på cruise i Karibien?

Av Anne Håskoll-Haugen

Irusseavisen på Ski Gymnas i 1978 sto det: «Gro Lindstad har bestemt seg for å ta tredjegym om igjen – det er nemlig ett verv hun ikke har rukket å ha.»

55-åringen har hatt et arbeidsliv som har vært preget av internasjonalt engasjement. Hun har vært leder i Forum for kvinner og utvikling (Fokus) siden 2011. Før det har hun vært ansatt i FNs kvinnefond i New York, utenriks- og forsvarspolitisk rådgiver for SVs stortingsgruppe, landdirektør for Flyktningshjelpen i Kroatia og Bosnia og medlem av beredskapsstyrkene Nordem og Norstaff. Hun var også den aller første lederen av Landsforeningen for lesbiske og homofile. Twitterist, kommentarist, kjent for å slå uredd om seg med kritikk av norske myndigheter.

Afrikanske masker

Jeg finner henne på Fokus-kontoret i Oslo, mellom stabler av papirer, permer, rapporter, afrikanske masker, en merkelig anorektisk mannsfigur i tre, rishatter (fra kvinnekongressen i Beijing i 1995), sjokoladeskåler, orkideer og en skrytevegg med bilder av kjendismøter. På en knagg svulmer et voldsomt antall deltagerpass fra konferanser verden over. Det ser ut som kontoret til en som jobber mye.

– Den sofaen der, er den til å sove på?

– Det er mer en slags mellomstasjon for papirer som er lest og skal kastes eller arkiveres. Statsbudsjettet ligger der. Vet du at regjeringen har tilpasset språket etter konservative kristne og muslimske krefter? I utenriksdepartementets budsjett skriver de at de skal «sikre kvinners seksuelle og reproduktive helse og reproduktive rettigheter», de har tatt ut begrepet seksuelle rettigheter, det kan nemlig tolkes som lesbiske og homofiles rettigheter. Det der må du grave videre i, jeg uttaler meg gjerne.

Lindstad er typisk bistand; engasjert, med solid fortøyning på venstresiden, og som i unge veslevoksne år var leder for operasjon dagsverk, politisk aktiv og altså inneharer av alle verv hun kunne oppdrive.

– Gro var egentlig akkurat den samme da som hun er nå; politisk engasjert og aktiv i alt, sier Heidi Andresen, venninnen som har kjent henne siden de lekte sammen i skolegården i Drøbak.

Bikkja pisser på hjørnet

Debattinnlegg signert Lindstad er ikke mangelvare i dagspressen. I Dagbladet anklaget hun nylig utenriksminister Børge Brende for å ha svekket norsk politikk på kvinners rett til å bestemme over egen kropp. Hun har også kalt Brende for «kjønnsblind.»

– Når vi synes lederne i de andre organisasjonene har tamme utspill sier redaktøren, ring Lindstad!

– Det med meninger, det har nok modnet over tid. Men jeg leder en organisasjon med et mål om å være synlig. Da må man tørre å spisse budskapet, hvis ikke blir jeg ikke oppringt.

– Hva har du på hjertet akkurat nå? Gi oss en kraftsalve! Gjerne rettet mot en navngitt person.

– Akkurat nå er jeg vanvittig provosert over den hodeløse politikken regjeringen legger opp til når de vil kutte i langsiktig bistand for å betale for flyktingene som kommer til Norge. Langsiktig bistand er viktigere enn noen sinne, den kan forhindre nye katastrofer og flyktningsstrømmer.

I stedet burde regjeringen redusere støtte til hvite velfødde vestlige menn, mener hun.

– Bill Clinton og Bill Gates klarer seg fint uten norske penger akkurat nå. At Clinton kan fly privatjeten sin til Norge, banke på Brendes dør og gå ut med 250 millioner i lomma, det er ufattelig provoserende.

Lindstad snakker merkelig mildt og rolig, i fullstendig kontrast til ordene som kommer ut av munnen.

– Men jeg er ikke bare bikkja på utsiden som bjeffer og pisser på hjørnet. Jeg ber om møter med politikerne og kommer med innspill til løsninger.

Broadway og karibisk cruise

Jeg snoker på facebook, på twitter og googler: Men bortsett fra bilder av gresskar, måker og et juletre som hun har lagt ut, er det bare intervjuer og debattinnlegg om menneskerettigheter jeg kan knytte til navnet hennes. Gamle venner og bransjefolk serverer meg det samme bildet: Gro er ansvarsfull, hardtarbeidende og modig.

Ok, jeg skjønner, dama er engasjert. Men det må da være noe her, et eller annet hun gjemmer under bistandsfrakken? Etter litt gravende virksomhet på kontoret hennes dukker det opp:

HVEM?

- Gro Lindstad
- Alder: 55
- Mangeåring bistandsarbeider, debattant og politisk aktiv
- Leder i Forum for kvinner og utvikling siden 2011

Den tidligere SV-politikeren, menneskerettsaktivisten og hardtslående debattanten har en fortid som høyrepolitiker i hvit uniform på et cruise-skip på vei mot Den dominikanske republikk. Og hun elsker musikalene.

– Musicals! Jeg elsker det store og svulstige. Da jeg jobbet i FN i New York gikk jeg på alle musikaler som fantes, jeg er helt vill etter dem. Og jeg har autografer også, stiller meg opp ved bakk døren og venter til stjernene kommer ut. Jeg har Jane Fonda og James Gandolfini!

Jeg aner en sammenheng med fjorårets FOKUS-kampanje *Syng ut mot kvinnevold* hvor blant andre justisminister Anundsen fant frem kassegitareren og dro første vers av *Bridge over troubled water*.

Men musikal-fascinasjon er også

en fortelling om hvorfor Lindstad sitter som leder av Fokus i dag. En gang for lenge siden, da den unge Gro var rundt 17 år, oppdaget hun at det var jenter hun ble forelsket i. Men dette var slutten av 1970-tallet, og det var ikke så lett å vite hva man skulle gjøre med den erkjennelsen. Forbudet mot homofili hadde blitt opphevet få år tidligere, i 1974. Hun dro til sjøs. Royal Caribbean Cruises og Norwegian Caribbean Line.

– Møtet med artistene om bord ble første gang jeg kom i kontakt med en homokultur. Det ble helt avgjørende for min komme-ut-prosess. Jeg var allerede politisk engasjert, men det var i homobevegelsen jeg virkelig ble del av et aktivistmiljø. Det definerte derfor alt jeg senere har holdt på med.

Lederen i Forum for kvinner og utvikling, Gro Lindstad, har hatt et langt liv i engasjement; Unge Høyre-politiker, SV-rådgiver, ansatt i FN, landdirektør for Flyktninghjelpen i Kroatia og Bosnia og den aller første lederen av Landsforeningen for lesbiske og homofile. Gro sover ikke på jobb.

Foto: Fokus / Julie Lunde Lillesæter

For 23 år siden møtte hun Bente på en fest, de giftet seg i 1998 og hun har siden blitt halt med på musikaler.

Høyre om!

To andre hendelser har vært viktig for at Gro ble Gro. Som sekstenåring reiste hun som utvekslingsstudent til ørkenstaten Arizona og gikk ett år på high school.

– Faren min var sjømann og sendte hjem kort fra de underligste steder. Jeg så lite til ham, men kortene pirret nysgjerrigheten min, de ble viktig for min draging ut.

Året var 1976 og presidentkampanjen til Jimmy Carter var i full gang. Unge Gro lot seg begeistre.

– Da jeg kom hjem til Norge meldte jeg meg inn i Unge Høyre, forteller den tidligere SV-rådgiveren.

– Høyre?

– Ja, jeg var leder av Unge Høyre i Drøbak og vararepresentant til kommunestyret som 19-åring. Etter hvert skjønte jeg at jeg ikke hørte hjemme i Unge Høyre, de manglet en tydelig solidaritetstankegang og hadde for mange nedlatende kommentarer om lesbiske og homofile.

At Clinton kan fly privatjeten sin til Norge, banke på Brendes dør og gå ut med 250 millioner i lomma, det er ufattelig provoserende.▶▶

Gro blir utviklingsminister

Lindstad sier hun aldri har hatt noen plan med hvor karrièren skulle ta veien. Hun har fulgt hjertet, mer enn hjernen. Men nå er begge organer enige om at Norge lider under at vi ikke lenger har en utviklingsminister.

– Jeg gir deg ministerjobben. Hva ville du gjort?

– Enorme summer av norsk bistand går til store internasjonale fond uten at vi får vite hvordan pengene brukes. Flere av fondene har blitt kraftig kritisert, likevel fortsetter regjeringen å gi dem penger. Eller beløpene økes. Det er galskap. Hadde bistandsorganisasjoner, som mottar småpenger i forhold, fått den samme kritikken som fondene får, hadde vi mistet pengene på dagen. Og hvorfor skal ikke fondene ha like

strenge krav på rapportering og resultater, som mindre organisasjoner har? Det er på tide å se på fordelingen mellom de to.

Lindstad blir ikke utviklingsminister med det første. Jeg forsøker i stedet å se henne for meg dansende til musikalene *Cats* eller *West Side Story* hjemme i leiligheten i Oslo.

– Nei, jeg synger bare til dusjen, jeg er overhodet ikke musikalsk.

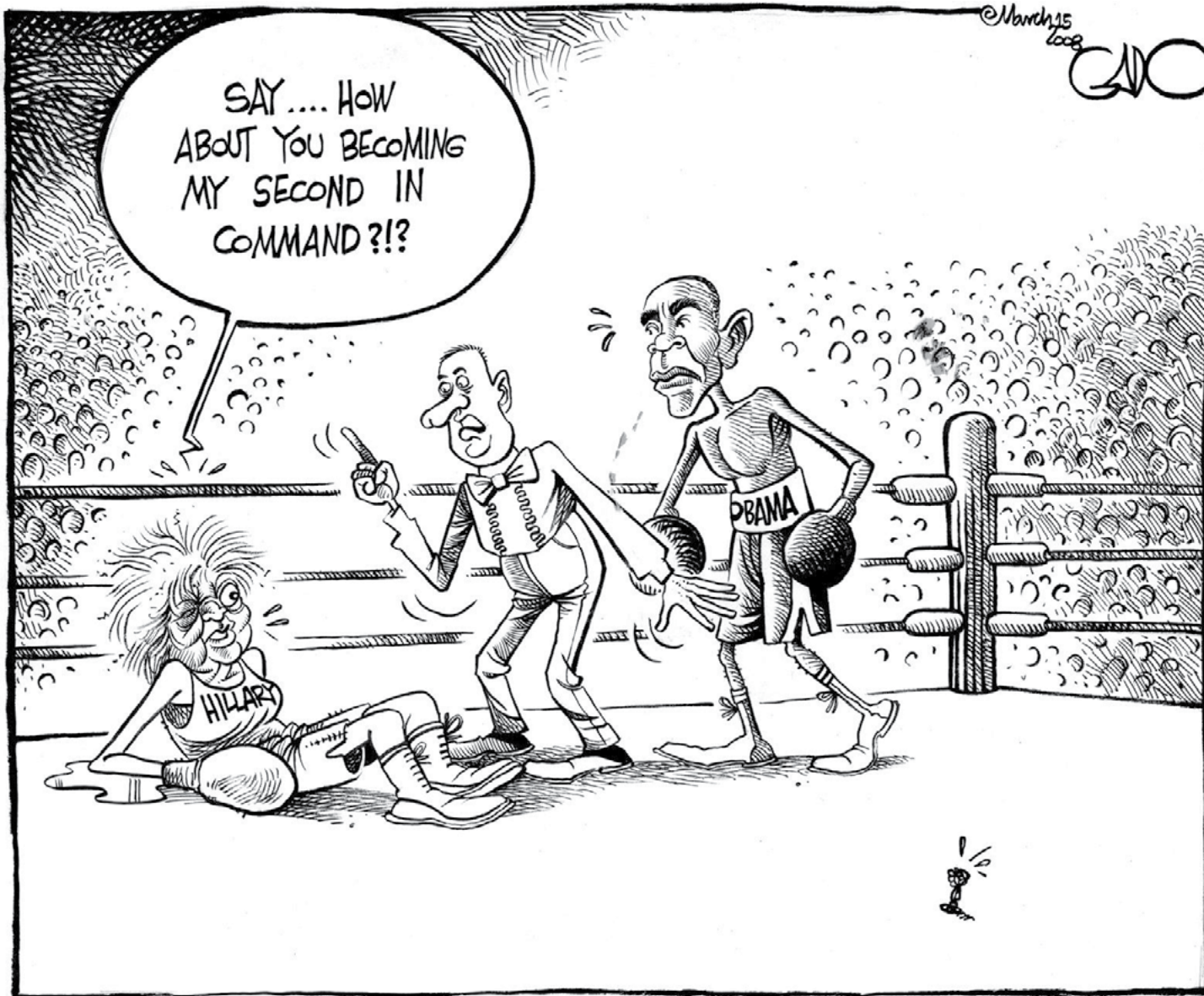
– Du har sunget ut mot kvinnenvold?

– Jeg måtte jo nesten synge, det var Fokus som startet kampanjen. Det ligger på youtube og det er ikke pent.

– Og Gro, hva var det vervet du ikke hadde hatt på skolen?

– Redaktør for skoleavisen, men det var også det eneste! ■

34 Bakerst

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Hva i all verden?

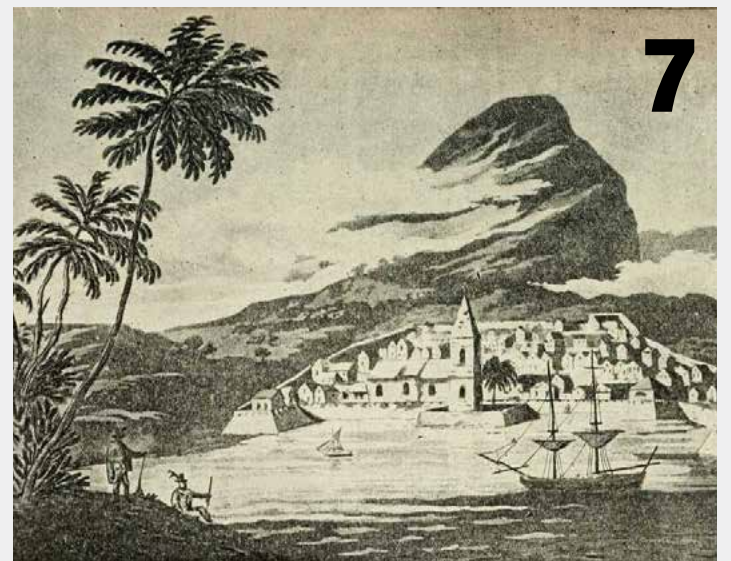

- 1 I hvilket år ble Muammar al-Gaddafi drept i Libya?
- 2 Hvilket rødlig tre er verdens høyeste tre?
- 3 Hva het Egypts første president da landet ble republikk i 1953?
- 4 Hva måles med et barometer?
- 5 Hvilke farger har Afghanistans flagg?
- 6 Hva heter valutaen i Kina?

- 7 Hva heter hovedstaden i Uruguay?
- 8 Hva er verdens største innsjø?
- 9 Mellom hvilke to verdensdeler ligger den?
- 10 Hvor finnes verdens nest største regnskog?
- 11 Hvor ble fotball-VM i 2002 arrangert?

- 12 Hvor mange ruter er det på et sjakkbrett?
- 13 Hva heter presidenten i Sør-Afrika?
- 14 Hva heter den canadiske hjelpearbeideren som har gått til sak mot Flyktningshjelpen?
- 15 Hva heter keiseren av Japan?
- 16 Bistandsprogrammet Olje for utvikling (OFU) hadde nylig jubileum? Hvilket?
- 17 Hva heter Afrikas største land, i areal?
- 18 Hva kalles den viktigste boken i Islam?
- 19 Hvilket år ble Gambia selvstendig?
- 20 Hvilken storby forbindes med filmindustri-begrepet «Bollywood»?

Ekspertnøtter:

- 1 I hvilket land ligger havnebyen Valparaiso?
- 2 I hvilket år ble den israelske fredsprisvinneren Yitzhak Rabin myrdet?
- 3 I hvilket land ligger området Patagonia?

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Marianne Gulli er ansatt i et vikariat som programrådgiver i FOKUS – Forum for Kvinner og

Utviklingsspørsmål. Hun har master i statsvitenskap, har vært skribent og tidligere jobbet som ledelsessekretær i LO og som rådgiver på den norske ambassaden i Guatemala. Hun har vært aktiv i internasjonalt Utvalg i Rødt, og styreleder i Latin-Amerikagruppene i Norge.

Eldrid Oftestad er ansatt i et vikariat som kommunikasjonsleder i FOKUS.

Hun kommer fra en stilling som kommunikasjonsrådgiver og prosjektleder i Kulturrådet. I flere år har hun jobbet som journalist, blant annet i Aftenposten, Nationen, Vårt Land og Klar Tale. Hun har også vært ansatt som journalist i Frelsesarmeen og i fagbladet Musikk-Kultur.

Ingrid Vik er ansatt som enhetsleder for Analyse og Utredning i FOKUS – Forum

for Kvinner og utviklingsspørsmål. Hun er religionshistoriker og har de siste årene jobbet mye med spørsmål i skjæringspunktet mellom religion, likestilling/menneskerettigheter og utvikling. Blant annet tidligere partner i Scanteam, Oslosenteret for fred og menneskerettigheter og flerårig leder i Nansen Dialog-nettverket.

Jan S. Fuglestvedt, forskningsleder ved CICERO senter for klimaforskning, er valgt inn i ledelsen til FNs klimapanel. Han ble valgt i konkurranse med toppforskere fra hele verden.

Satser på evaluering

Geir Sundet er ansatt som Senior Manager i revisjonsfirmaet KPMGs bistandsteam. Han kommer til KPMG fra Riksrevisjonen hvor han var seniorrådgiver innen forvaltningsrevisjon med sektoransvar for Utenriksdepartementet. Han har også en doktorgrad i statsvitenskap fra University of Oxford.

– Gratulerer med ny jobb! Hva skal du gjøre i KPMG?

– Tusen takk! Jeg begynner i KPMGs bistandsteam. Jeg har tidligere jobbet innen de fleste områder av bistand, fra forvaltning til rådgivning, analyse og evaluering. Hovedoppgaven min nå blir å bygge opp KPMGs evalueringsarbeid. Jeg har lang erfaring fra evaluering både som konsulent og gjennom min tid hos Riksrevisjonen, og jeg ser fram til å bidra med å bygge opp KPMGs evalueringskompetanse.

– KPMG øker aktiviteten på bistandsområdet. Hva er det dere kan som UD/Norad ikke kan?

– Jeg tror ikke nødvendigvis at vi kan så mye som UD/Norad ikke allerede kan. Det vi tilbyr er spisskompetanse på felter hvor UD og Norad ikke alltid har nok kapasitet til å selv gjøre prioriterte oppgaver raskt nok. Dette inkluderer områder som undersøkelser av rapporterte misligheter, kvalitetssikring innen mål og resultatstyring, og evalueringer og gjennomganger. Vårt erfarne team gir UD og Norad fleksibel tilgang til relevant bistandsekspertise når og hvor de mest trenger det. Vi drar også nytte av KPMGs internasjonale nettverk i over 150 land som gjør at vi kan bistå UD og Norad uansett hvor det skulle være i verden på en rask og god måte.

FNs klimapanel er et samarbeid mellom 195 land. Fuglestvedt er valgt inn som nestleder i arbeidsgruppen som skal jobbe med rapporten om det naturvitenskapelige grunnlaget.

Spesialrådgiver **Inger Dirdal** er ansatt som ny direktør i NORCODE (The Norwegian Copyright Development Association). Hun har økonomisk utdannelse og bakgrunn fra blant

annet fra Aschehoug forlag og Kirkelig Kulturverksted har vært daglig leder for Music Export Norway. De to siste årene har hun arbeidet som spesialrådgiver i NORCODE. Dirdal tiltrer sin nye stilling 1. desember 2015.

Erling Kvernevik er ny norsk representant i det internasjonale styret for klimarelatert tap og skade. Han er seniorrådgiver i Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap, er oppnevnt som Norges repre-

sentant i det internasjonale styret til mekanismen for tap og skade knyttet til konsekvenser av klimaendringer. Mekanismen ble vedtatt på den 19. partskonferansen for klima (COP) i Polen i 2013.

Silje Maria Hanstad er ansatt som Senior Associate i KPMGs

bistandsteam (IDAS). Hun har de to siste årene vært trainee i Trainee Innlandet, hvor hun har jobbet for Eid-siva Energi, Norsk Tipping og Sparebank 1. Silje er siviløkonom fra Handelshøyskolen i Bergen. Hun har internasjonal erfaring fra studier i Mexico, Sør-Afrika, Østerrike og Australia. Silje blir en del av KPMGs bistandsteam (International Development Assistance Services).

Nye i Norad

Mehraz Rafat er ny seniorrådgiver i Seksjon for næringsutvikling i Norad. Han er siviløkonom og kommer fra en stilling som konsulent i Scanteam og har bakgrunn innen bistandsforvaltning og -prosjekt.

Terje Gjengedal har startet som seniorrådgiver i Seksjon for Ren energi. Han er utdannet sivilingeniør fra NTNU og kommer fra en stilling som konsernsjef i Sogn og Fjordane Energi.

Ane Eir Torsdottir er nå førstekonsulent i Statistikkseksjonen. Hun har en master i psykologi fra NTNU og kommer fra en stilling i Utdanningsdirektoratets avdeling for statistikk.

9838*
FØLGERE!
BLI MED OSS
PÅ FACEBOOK

*Antall følgere per 2. november 2015

BISTANDSAKTUELT

BISTANDSAKTUELT

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Bildeansvarlig:

Espen Røst

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Hege Opseth
opsethmedia@gmail.com
Asle Olav Rønning
asle.o.ronning@gmail.com
Espen Røst
espenrost@gmail.com
Anne Håskoll-Haugen
annehhaugen@hotmail.com

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)
23 98 02 37 (redaksjon)
23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

toab@norad.no

Design og produksjon:

Medier og Ledelse AS

Trykk:

Amedia Trykk AS

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad
Boks 8034 Dep,
0030 Oslo

Telefon: 23 98 02 35

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad
ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 3. november 2015

Opplag denne utgaven:

19 500 eksemplarer.

Fagpressen

Bistandsaktuelt er medlem av Fagpressen.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca.
11. desember 2015

Norad

Malaria tar over en halv million liv i året. 80 prosent av alle som blir smittet bor i afrikanske land, mange i områder hvor de ikke har tilgang på medisiner som kan gjøre dem friske. Her fra en malariaundersøkelse i Øst-Timor.

Foto: UN Photo

Selvplukk mot malaria

Norge har brukt millioner av bistandskroner på myggnett og utvikling av malariavaksine. Men i Mali plukker de malariamedisinen i hagen – helt gratis. Virker gjør den óg, kanskje til og med bedre?

Av Anne Håskoll-Haugen

Norge har brukt millioner av bistandskroner på å støtte kampen mot parasittsykdommen malaria. Sykdommen tar livet av over en halv million mennesker i året, i hovedsak barn.

Både tidligere statsminister Jens Stoltenberg og milliardæren Bill Gates har vært ivrige pådrivere for å få utviklet en vaksine. Norge har gjennom årene overført til sammen over seks milliarder kroner til vaksinealliansen GAVI, en av de største aktørene.

Smart parasitt

– GAVI, Bill Gates og Stoltenberg hadde enorm tro på at en vaksine skulle løse alle problemer, men slik er det altså ikke blitt. Store vaksinekampanjer og myggnett løser dessverre ikke malariaproblemet, sier professor Berit Smedstad Paulsen på Farmasøytisk institutt på Universitetet i Oslo.

– Det er vanskelig å lage en vaksine som fungerer optimalt fordi malariaparasitten er så smart. Den har over 60 ulike «merkelapper» som det

må produseres antistoffer mot. Bare et fåtall er tilgjengelige av gangen, og en vaksine vil ikke kunne virke mot alle disse samtidig.

Vaksinen som er utviklet av vestlig industri ser ut til å gi rundt 30 prosent beskyttelse, det er ikke tilfredsstillende, ifølge professoren.

Apotek i hagen

Smestad Paulsen har forsket på malariamedisin i en årrekke, og sammen med kollegaer på Farmasøytisk institutt har de gjort viktige funn i Mali.

– I Mali har vi sett hvordan lokalbefolkningen i områder med liten tilgang på moderne medisin høster ulike planter i naturen som de bruker når de er smittet av malaria. De koker ekstrakter av plantene – og det virker.

Hun forteller at når de er i Mali er det er ikke uvanlig å høre om at noen har malaria – men at de kommer på jobb dagen etter. Den som har sett en malariasyk – eller vært smittet selv – vet at sykdommen vanligvis er mer alvorlig enn som så.

– Moderne malariamedisin er ef-

ektiv og tar knekken på malariaparasitten der og da. Men det betyr også at pasienten ikke har noen antistoffer igjen i kroppen, og vil derfor ikke ha noen motstandskraft neste gang hun blir smittet.

Plantene derimot tar ikke helt knekken på parasitten, men det betyr at pasienten beholder motstandsstoffer i kroppen, og blir mindre syke for hver gang de smittes.

– Det er viktig, for i mange områder, spesielt i land i Afrika, er det vanlig å bli smittet av malaria hvert eneste år.

Naturmedisinen de bruker har også ofte færre bivirkninger, og ikke minst er den alltid tilgjengelig og mye billigere enn moderne medisin, forteller Smestad Paulsen.

Å tenke alternativt

Moderne malariamedisin har vært helt avgjørende for å behandle malariasyke verden over. Kampen mot malaria blir også ofte holdt frem som en suksess: Verdens helseorganisasjon melder om en reduksjon i antall

« Nobelprisvinnerens funn har reddet millioner av mennesker. »

Berit Smedstad Paulsen.

Argimone Mexicana vokser vilt i Malawi, og brukes som medisin mot malaria.

døde på 25 prosent det siste tiåret.

Men Paulsen mener det er på tide å ha flere tanker i hodet samtidig:

– I stedet for bare store vaksinekampanjer bør det også satses mer på å forske på naturplanter som allerede brukes lokalt. Hvis vi lærer mer om hvordan de fungerer og hvilke av dem som fungerer best, vil folk kunne ha lett tilgang på medisin selv i fattige områder.

Forskning på naturmedisin har allerede vært avgjørende for kampen mot malaria, og Nobelprisen i medisin gikk i år til Tu Youyou fra Kina for oppdagelsen av artemisinin.

Tradisjonell medisin

– Det er ikke tvil om at hennes funn har reddet millioner av mennesker. Også de to andre nobelprisvinnerne som hun delte prisen med, Campbell og Omura, har bakgrunn fra tradisjonell medisin, sier Smestad Paulsen.

Hun mener at artemisinin – virkestoffet i moderne malariamedisin – aldri hadde blitt funnet dersom det ikke hadde vært i bruk i tradisjonell kinesisk medisin i tusener av år.

– Fra gamle tekster ser vi at det har blitt brukt mot det de da kalte feber, som vi etter hvert har blitt klar over egentlig er malaria, forteller farmasiprofessoren. ■